

Tartu Ülikool
Loodus- ja tehnoloogiateaduskond
Ökoloogia ja maateaduste instituut
Geograafia osakond

Bakalaureusetöö geograafias (12 EAP)

Digivõimaluste mõju elukohavalikule ja igapäevasele mobiilsusele Tallinna ümbruse näitel

Epp Vallikivi

Juhendajad: PhD Anneli Kährik
PhD Bianca Plüschke-Altof

Tartu 2025

Annotatsioon

Digivõimaluste mõju elukohavalikule ja igapäevasele mobiilsusele Tallinna ümbruse näitel

Bakalaureusetöös uuritakse, kuidas kaugtööd võimaldav tehnoloogia ja taristu (digivõimalused) mõjutavad inimeste elukohavalikut ja igapäevast mobiilsust. Digivõimalused ja kaugtöö on viimastel aastatel üha laiemalt levinud. Tallinnast Tallinna tagamaale kolinud leibkondade kvalitatiivsest uuringust selgub, et erinevalt mitme rahvusvahelise analüüsi tulemustest olid uuritud grupi kolimise ajendid pigem traditsioonilised, seotud näiteks elukeskkonna ja eluaseme hinnaga. Digivõimalused ja kaugtöö mängisid uue elukoha valikul ja igapäevase mobiilsusega seotud aspektides pigem toetavat rolli.

Võtmesõnad: digivõimalused, elukohavalik, mobiilsus, rahulolu

CERCS kood: S230 - Sotsiaalne geograafia

Abstract

The Impact of Digital Facilities on Residential Choice and Everyday Mobility: A Case Study of the Tallinn Area

The bachelor's thesis examines how technology and infrastructure (digital facilities) enabling remote work influence people's residential choices and everyday mobility. In recent years, digital facilities and remote work have become increasingly widespread. The qualitative study involving families that have moved from Tallinn to its hinterland reveals that, unlike suggested by several international studies, the motivations for relocation among the studied group were primarily driven by traditional factors, such as the living environment and housing costs. Digital facilities and remote work played a supportive role in choosing the new place of residence and in aspects related to everyday mobility.

Keywords: digital facilities, residential choice, mobility, satisfaction

CERCS code: S230 - Social geography

Sisukord

Sissejuhatus.....	4
1. Teoreetiline ülevaade.....	7
1.1 Linnastumise arengutsükkel.....	7
1.2 Inimeste elukohavalikuid mõjutavad tegurid	8
1.3 Digivõimaluste mõju elukohavalikutele.....	10
1.4 Digivõimaluste mõju igapäevasele mobiilsusele	12
1.5 Rahvastikumuutus ja ränne Tallinna linnaregioonis	13
2. Andmed ja metoodika.....	17
2.1. Andmete kogumine	17
2.2. Valim.....	19
2.3. Andmeanalüüs.....	21
3. Tulemused	25
3.1 Kolimise põhjused ning digivõimaluste roll kolimisotsusel	25
3.2 Digi mõju igapäevasele mobiilsusele.....	35
3.3 Digi mõju inimeste rahulolule seoses elukohaga	40
4. Järeldused ja arutelu	46
Kokkuvõte.....	50
Summary	51
Tänuavaldused	53
Kasutatud allikad	54
Lisa 1. Kodeeringute tabeli näide	62
Lisa 2. Intervjuu kava	63

Sissejuhatus

Inimeste elukohavahetust tingivad tihti eluasemega seotud tegurid, näiteks vajadus suurema elamispinna järele või soov elada paremas ja turvalisemas keskkonnas (Karsten, 2020; Jansen, 2020). Elukohavalikut mõjutavad leibkonna sotsiaal-majanduslikud tegurid nagu sissetulek, ametialane staatus, leibkonna suurus ja perekonnaseis (Gomaa, 2022; Kim jt, 2005; Cockx ja Canters, 2020). Elukohavahetuse ajendid ja uue elukoha vajadus muutuvad inimese elukaare jooksul. Elukaarel toimuvad muutused ühendavad peale sotsiaal-majanduslike ka keskkondlike ja individuaalseid aspekte ning seletavad, miks näiteks laste kasvatamise faasis eelistatakse suuremat ja turvalisemat kodu rohelisemas keskkonnas, samas kui hilisemas eluetapis muutuvad olulisemaks ligipääsetavus ja teenuste lähedus (Clark & Onaka, 1983; Mulder & Hooimeijer, 1999). Kõik need tegurid kujundavad inimeste ruumivõimalusi ning koosmõjus kultuurilise taustaga ka elukohaeelistusi.

Viimastel aastatel on inimeste elukohavalikutest toimunud märkimisväärsed muutused, mida on olulisel määral mõjutanud digitehnoloogia areng, ennekõike kaugtöövõimaluste laiem levik (Tammaru jt, 2022; Gallent, 2022). Kaugtöövõimaluse olemasolu tähendab, et elukutsest tulenevalt ei pea paljud inimesed enam iga päev käima tööl kohapeal, mis annab neile ka suurema vabaduse valida elukohta (Rowe et al., 2022; González-Leonardo et al., 2022).

Digivahendite (kaugtööd võimaldava riist- ja tarkvara) rollile inimeste igapäevases tööalases suhtluses andis tugeva tõuke COVID-19 pandeemia: kaugtöö muutus paljude inimeste igapäevaelu osaks ja sellega seoses vähenes vajadus elada töökohale lähedal (Rowe jt, 2022; Ting jt, 2020). Kodu hakkas täitma mitut funktsiooni – sellest sai peale elukoha ka töötegemise ja õppimise koht –, mis aga seadis eluasemele uusi nõudmisi nii ruumilise kui ka funktsionaalse paindlikkuse osas (Vogiazides & Kawalerowicz, 2022; Cuerdo-Vilches jt, 2021). Paindlikuma töökorralduse ja digivõimaluste (digivahendite, internetiühenduse, kasutajatoe jne kombinatsioon, edaspidi tekstis ka *digi*) toel on täna inimestel võimalik kolida linnadest välja.

Selline töökorralduse muutus ja digitehnoloogiatega areng ning laiem kasutuselevõtt on muutnud inimeste igapäevast mobiilsust. Peale kaugtööd saab paljusid teisi igapäevatoiminguid, näiteks ostlemist ja muude teenuste tarbimist, teha interneti kaudu (näiteks riigi e-teenused) ja seetõttu on vähenenud vajadus füüsiliselt liikuda (Rowe jt, 2022). Inimeste elu ja tegutsemisvõimalused on

muutunud mugavamaks ning see aitab kokku hoida aega, olgugi et digivõimaluste tõttu keskustest kaugemale kolimine on pikendanud vahemaad, mis tuleb keskustesse jõudmiseks läbida (Delventhal jt, 2020; 2023). Tänu digivõimalustele pole keskustest kaugemal elamine piiranud inimeste võimalusi, sest ühendus teiste inimeste ja teenustega on jätkuvalt tagatud digitaalselt (Merino jt, 2023).

Tehnoloogia ja elukoha seoste uurimine on aktuaalne, sest digivõimaluste areng ja kaugtöö laialdasem levik on uued tegurid inimeste elukohavaliku otsuste kujunemisel. Elanike elukohaeelistus mõjutab oluliselt planeerimisprotsesse, taristuvajadusi, teenusvõrgustikke ning regionaalpoliitikat.

Käesolev bakalaureusetöö keskendubki inimeste elukohavalikutele ja igapäevase mobiilsusega seotud küsimustele ning uurib, kuidas digi neid mõjutab. Uurimuse eesmärk on teada saada, mil viisil on digivõimaluste muutumine mõjutanud inimeste elukohavahetuse soovi ja elukohavalikuid ning kuidas seostub sellega igapäevaste liikumismustrite muutumine.

Bakalaureusetöö uurimisküsimused on järgmised:

- Mis põhjusel on inimesed eeslinnastunud ja milline on olnud digivõimaluste ja kaugtöö roll elukoha valikukriteeriumites?
- Mil viisil mõjutab digivõimalused ja kaugtöö igapäevast mobiilsust?
- Kuidas on digivõimalused ja kaugtöö mõjutanud elanike rahulolu elukohaga?

Uurimistöö on kvalitatiivne: autor on teinud üheksa poolstruktureeritud kvalitatiivset intervjuud Tallinnast linna tagamaale kolinutega. Intervjueeritavad on valdavalt nooremas keskeas lastega pered, seega keskendub töö sellele rühmale. Intervjuud on tehtud projekti „Eraldatud eluteed: kas digipööre suurendab või vähendab ruumilist ebavõrdsust“ (01.01.2024–31.12.2028) alaprojekti „Digipöördest tingitud muutused elukohavalikutes ning tegevusruumides“ (01.08.2024–30.06.2025) raames.

Töö algab teoreetilise osaga, mis annab ülevaate linnastumise arengutsüklist ja rahvastikumuutusest ning rändest Tallinna linnaregioonis. Samuti antakse ülevaade elukohavalikut mõjutavatest mitte-digi teguritest ning digi (ennekõike kaugtöö tegemise võimaluse) mõjust elukohavalikule ja igapäevasele mobiilsusele. Töö metoodika osa kirjeldab

kasutatud andmekogumismeetodeid ning uurimisprotsessi. Analüüsi osas selgitatakse intervjuudest saadud tulemusi, tõlgendatakse neid, ning vaadeldakse teoreetilise ülevaate ja uurimistulemuste seoseid.

1. Teoreetiline ülevaade

1.1 Linnastumise arengutsükkel

Linnageograafid on täheldanud, et linnapiirkondade areng järgib tihti teatud tsüklilist mustrit (Jauhiainen, 2005). Linnastumisega seotud protsesse on uuritud linnastumise arengu teooria abil, mille kohaselt toimuvad erinevad faasid, mis kokku moodustavad linnastumise tsükli (Jauhiainen, 2005). Esimene faas on linnastumine (*urbanization*). Linnastumise protsessi on võimalik erinevalt defineerida – linnastumise tunnusteks peetakse nii linnade pindala suurenemist suhtena kogu riigi pindalasse kui ka sotsiaalsete tegevuste koondumist linnadesse (Jauhiainen, 2005).

Linnastumist on defineeritud ka kui protsessi, kus rahvastik koondub linnadesse ja neis toimub tihenemine (Berry, 1980). Linnastumise puhul kasvab linnalise piirkonna rahvaarv peamiselt sisserände mõjul (Jauhiainen, 2005). Enne teist maailmasõda elas Eestis linnades vaid umbes kolmandik kogu riigi rahvastikust ning teise maailmasõja ajal toimus kahjustada saanud linnadest väljaränne (Jauhiainen, 2005). Nõukogude okupatsiooni aastatel aga linnastumine intensiivistus. Linnadesse liikumise peamisteks põhjusteks olid kollektiviseerimine, linnades tekkinud töökohad tööstuses ning hariduse omandamise võimalused (Marksoo, 2005).

Teine faas on eeslinnastumine (*suburbanization*), mille käigus lahkuvad paljud inimesed linnadest linnaäärsetele aladele. Eeslinnastumise protsessis toimub rahvastiku määraline ja suhteline kahanemine ehk dekontsentratsioon (van den Berg, 1982). Nimetatud protsessi käigus toimub rahvastiku ja majanduse areng eemal linnakeskusest ning selle puhul rändavad inimesed eeslinnadesse nii perifeeriast kui ka keskusest (Jauhiainen, 2005). Selline ränne on näiteks ajendatud soovist leida rahulikum ja loodusele lähedasem elukeskkond (Tammaru jt, 2023). Eesti puhul saab laialdasemast eeslinnastumisest rääkida alates 1990. aastatest (Tammaru, 2001).

Linnast välja äärealadele liikumise kõrval on kolmandaks linnapiirkondade arengufaasiks vastulinnastumine (*counterurbanisation*), mille käigus hajub rahvastik linnadest (ja eeslinnadest) väiksematesse piirkondadesse. Rahvastiku hajumist linnadest väiksematesse piirkondadesse iseloomustab väiksem asustustihedus ja väiksemad keskused ning selline ränne on ajendatud eelkõige inimeste soovist elada rahulikumas, turvalisemas ja maalähedasemas keskkonnas (Berry, 1980).

Linnastumise tsükli neljandaks faasiks on taaslinnastumine (*reurbanisation*), mille käigus lõpeb linnakeskuse rahvaarvu kahanemine ning inimesed hakkavad linna tagasi liikuma. Üheks taaslinnastumise põhjuseks on linnakeskuste arendamine ja gentrifikatsioon, mis muudavad linnade ja keskuste piirkonnad uuesti atraktiivseks ning toovad inimesed tagasi linna elama (GU, 2019). Enamasti on täheldatud, et taaslinnastumise faasis pole eeslinnade rahvaarv kahanenud (Jauhiainen, 2005).

1.2 Inimeste elukohavalikuid mõjutavad tegurid

Elukohavalikut mõjutavad mitmed sotsiaal-majanduslikud, keskkondlikud ja individuaalsed tegurid (Gomaa, 2022; Kim jt, 2005; Cockx ja Canters, 2020). Need on kohati omavahel tihedalt seotud ja mõjutavad üksteist.

Peamised sotsiaal-majanduslikud mõjurid on sissetulek ja kinnisvarahinnad. Need määravad, milliseid eluasemeid ja piirkondi saavad inimesed endale lubada. Kõrgema sissetulekuga leibkonnad eelistavad sageli kallimaid ja parema taristuga piirkondi, samas kui madalama sissetulekuga pered otsivad vajaduspõhiselt taskukohasemaid eluasemeid äärelinnades või väiksemates asulates (Gomaa, 2022). Kuna linnast väljas, näiteks linnade tagamaadel, on hinnad madalamad, muutuvad need piirkonnad madala või keskmise sissetulekuga inimeste jaoks uueks valikuks, kuhu kodu soetada (Hochstenbach ja Musterd, 2018; Karsten, 2020). Samas toob nõudluse suurenemine eeslinnapiirkondades kaasa kinnisvarahindade kasvu, mis võib tekitada taskukohasuse probleeme ja vähendada nende piirkondade kättesaadavust madalama sissetulekuga elanikele (Van Nieuwerburgh, 2022).

Sissetuleku suuruse kõrval on tähelepanu juhitud ka sissetuleku stabiilsuse olulisusele. Soov kodu osta on muu hulgas seotud teadmisega, et selline investeering on kulukas ja pikaajaline. Enamasti võetakse kodu ostmiseks kodulaenu, mille eelduseks on piisav ja stabiilne sissetulek (Mulder ja Hooimeijer, 1999).

Elukeskkond mängib olulist rolli elukohavalikute kujunemisel ning selle tähtsus varieerub eluetapiti. Clark ja Onaka (1983) rõhutavad, et kuigi kolimise peamine põhjus on sageli elutingimuste parandamine, on erinevates eluetappides oluliseks motivaatoriks ka ligipääsetavus ja naabruskonna kvaliteet, eriti vanemate lastega leibkondade puhul. Jansen (2020) väidab, et

pered, kes kolivad linna äärealadele või maapiirkondadesse, väärtustavad enam rahulikku ja turvalist keskkonda, sotsiaalsed kontakti ning heaolu – eelduseks on sageli vaikne ja ligipääsetav naabruskond, kus on olemas ka võimalused igapäevaeluks nagu kauplused ja rohealad. Ka Mulder ja Hooimeijer (1999) toovad välja, et eriti laste kasvatamise ajal peetakse olulisteks elukeskkonna füüsilisi omadusi nagu mänguväljakute ja koolide olemasolu, turvalisust ning rohelist, mistõttu lastega pered väärtustavad kõrgemalt just elukeskkonna kvaliteeti. Seetõttu on lastega perede seas levinud valik vahetada elukoht linnas rohelisema ja vaiksema keskkonnaga eeslinna eluaseme vastu (Mulder ja Hooimeijer, 1999; Jansen, 2020; Aner, 2016; Clark ja Onaka, 1983). Peredele on oma kodu omamine atraktiivne, sest see tähendab tihti suuremat ja paremini varustatud eluaset koos aiaga ning sellised elamud asuvad sagedamini eeslinnades või maapiirkondades (Mulder ja Wagner, 1998).

Individaalsetest teguritest mängivad rolli juba mainitud eluetapid ja leibkonna struktuuri muutus, samuti näiteks leibkonna suurus ja täiskasvanute arv peres. Mida rohkem on töötavaid pereliikmeid, seda olulisemaks muutub kodu ja töökoha vahelise vahemaa pikkus (Gomaa, 2022). Inimesed, kes elavad enda eelistatud elukeskkonnas, on väidetavalt oma elukorraldusega rohkem rahul kui need, kelle tegelik ja soovitud elukoht erinevad (Jansen, 2020).

Rossi (1955) klassikalise mudeli kohaselt on eluetappide muutused seotud erinevate prioriteetidega eluaseme valikul (Rossi, 1955, *cit* Jansen, 2020). Elutsükli alguses on sageli kolimiste peamiseks ajenditeks eluaseme hind ja omandivorm. Elutsükli keskel ehk alla 45-aastaste väikeste või teismeliste lastega paaride puhul on olulisemateks põhjusteks omandivormi muutmine (nt üürimise asemel oma kodu soetamine), eluaseme suurus ja kvaliteet (Clark ja Onaka, 1983). Vanematel kui 45 aastat lastega peredel lisandub sageli olulisele kohale eluaseme asukoht (ehk ligipääsetavus) ja naabruskonna kvaliteet. Elutsükli hilisemas faasis olevate leibkondade puhul pole elutingimuste parandamine üldiselt enam nii tähtis ja olulisel kohal on asukoht ja ligipääsetavus (Clark ja Onaka, 1983).

Just laste kasvatamise faasis ilmneb elukaare mõju elukoha valikule kõige teravamalt. Mitmed uuringud on näidanud, et lastega pered kipuvad kolima linnast välja äärelinnadesse või väiksematesse keskustesse (Bootsma, 1998; Kruijthoff, 1993; Mulder, 1993, *cit* Mulder ja Hooimeijer, 1999). Lisaks ruumilisele eeldusele seostatakse äärelinnastumist tugevalt elukeskkonna kvaliteedi, turvalisuse ja vaikuse eelistamisega (Jansen, 2020). Äärelinna kolimisel

on lapsevanemad valmis loobuma mugavast kaugusest töökohast, sest seal on võimalus elada rohelisemas ja rahulikumas keskkonnas, mis pakub lastele tervislikumat kasvu- ja arengukeskkonda (Kim jt, 2005).

Elukaareteooria käsitlusest ilmneb, et sotsiaalmajanduslikud, keskkonna- ja individuaalsed tegurid on omavahel tihedalt seotud. Clark ja Onaka (1983) jagavad elutsükli arengu järgi kolimisajendid kolmeks: esiteks kolitakse, et kohandada eluaset vastavalt vajadustele (*adjustment moves*); teiseks ajendavad kolimist elutsüklilised muutused, nagu abiellumine, laste sünd või lahkumine (*induced moves*); kolmandaks on sunnitud kolimised, mis on seotud olukordadega, kus kolimine on vältimatu (*forced moves*) (nt üürilepingu lõppemine või väljatõstmine). Mulder ja Hooimeijer (1999) leiavad, et need kolimised on harva juhuslikud, pigem tulenevad vajadusest kohaneda sotsiaalsete ja eluliste muutustega – muutused on need, mis sunnivad inimesi kolima.

Kõik mainitud tegurid mõjutavad ka Eesti elanike elukohavalikuid, kusjuures valikutes on viimase 5–10 aasta jooksul toimunud olulisi muutusi. Muutuste üheks peamiseks mõjutajaks on koroonapandeemia poolt hoogu juurde saanud kaugtöö tegemise võimalus (Tammaru jt, 2023). See on suunanud üha enam inimesi kolima linnapiirkondadest maale või linnade äärealadele, et leida rahulikumat ja loodusele lähedasemat elukeskkonda. Selle liikumise põhjuseks on ühelt poolt elustiileeelistused (nt soov elada rahulikumas ja tervislikumas keskkonnas) (Tammaru jt, 2023). Teiselt poolt mängivad suurt rolli eelmainitud majanduslikud tegurid nagu kõrged eluasemehinnad linnades, mis sunnivad madalama sissetulekuga peresid otsima taskukohasemaid elamispindu eeslinnapiirkondades (Kährik ja Pastak, 2023).

1.3 Digivõimaluste mõju elukohavalikutele

Digitaaltehnoloogiareng ja eelkõige kaugtöö võimaluste levik on viimastel aastatel saanud oluliseks elukohavaliku mõjutajaks (Tammaru jt, 2022; Gallent, 2022). Murranguline muutus ilmnas COVID-19 pandeemia ajal, kui kaugtöö tegemise võimalus muutus massiliseks ja tõi kaasa muutusi nii elustiilis, eluaseme-eelistustes kui ka kolimismustrites (Gallent, 2022; Rowe jt, 2022). Pandeemia ajal sai kaugtöö paljude jaoks igapäevaelu osaks, muutes varasemad piirangud töökoha lähedusele üha ebaolulisemaks ning võimaldades inimestel ümber hinnata oma eluasemega seotud vajadusi (Ting jt, 2020; Rowe jt, 2022). Kaugtöö tegemist võimaldavad eelkõige kontoritööd näiteks IT-sektoris, turunduses, disainis või haridusvaldkonnas (Kivistik jt, 2022; Vītola ja Baltiņa,

2013). Nende ja paljude teiste teadmuspõhiste ametite puhul ei ole füüsiline kohalolek kontoris hädavajalik ning töö saab toimuda paindlikult läbi digivahendite nagu videokoosolekud, pilveteenused ja muud suhtlusplatvormid (Al-Marroof jt, 2020; Lyons, 2014).

Pandeemia ajal täheldati linnadest väljarände suurenemist, mida iseloomustas nii äkiline „paanikamobiilsus“ kui ka hilisem, rahulikum elustiili ümberhindamine (Cohen, 2020; Gallent, 2022). Paljud inimesed kasutasid võimalust kolida linnadest välja, et suurendada eluaset või elada kvaliteetsemas elukeskkonnas, mis oli varem küll taskukohane, kuid töökoha kauguse tõttu ebapraktiline (Colomb ja Gallent, 2022). Kaugtöö andis võimaluse teha tööd kodust ning seeläbi vähenes vajadus elada töökoha lähedal (Rowe jt, 2022; González-Leonardo jt, 2022). Inimesed hakkasid rohkem väärtustama elukeskkonna kvaliteeti ning eelistama eluasemeid, millel oleks aed, rohkem tube või võimalus eraldatud kodukontoriks – omadused, mis on sageli kättesaadavad äärelinnas või maapiirkondades, kuid mida on keerulisem leida linnades sees (Gallent, 2022; Vogiazides ja Kawalerowicz, 2022).

Töö- ja eraelu piiride hägustumine kaugtöö tegemise tõttu on suurendanud vajadust paindliku elukeskkonna järele, mis võimaldaks kodus töötada ja samal ajal pakkuda sobivat keskkonda pereeluks (Vogiazides ja Kawalerowicz, 2022; Chung jt, 2020). Just piiride hägustumise tõttu on hakanud lastega pered hindama äärelinnade ja väiksemate asulate eeliseid, sest seal on rohkem ruumi, rohelist ja turvalisem elukeskkond (Jansen, 2020; Woźniak-Jęchorek jt, 2024). Näiteks on uurimustes leitud, et kaugtöö võimalusega inimesed on suurema tõenäosusega valmis kolima äärelinna, kus on parem elukeskkond ja suuremad majad (Woźniak-Jęchorek jt, 2024). Seetõttu kolisidki paljud lastega pered COVID-19 pandeemia ajal linnadest välja suuremasse kodusse ja tervislikumasse keskkonda (Karsten, 2020) ehk toimus intensiivsem äärelinnastumine (Stawarz, 2022; Rowe jt, 2022). Kaugtöö ja digivõimaluste mõju ei piirdu üksnes kolimisvõimaluste avarumisega. Pandeemia ja töökorralduse muutused on viinud selleni, et kodu on muutunud mitte ainult eluruumiks, vaid ka töökohaks ja õpikeskkonnaks, seades uued nõuded eluaseme kvaliteedile ja mitmeotstarbelisusele (Vogiazides ja Kawalerowicz, 2022; Cuerdo-Vilches jt, 2021).

1.4 Digivõimaluste mõju igapäevasele mobiilsusele

Kaugtöö laialdasem levik muutis inimeste mobiilsusmustreid ja tõi kaasa kaugtöö tegemise kasvu, veebis õppimise ning internetis ostlemise sagenemise – kõik need vähendasid vajadust igapäevaselt kodust tööle või kooli liikuda (Rowe jt, 2022). Paindlikumat töökorraldust ja liikumisvajaduse vähenemist on toetanud videokonverentsid, ühisdokumendid ja pilveteenused, mis muutusid pandeemia ajal kaugtöö ja distantsõppe lahutamatuks osaks (Al-Marooft jt, 2020; Vargo jt, 2021). Samuti on interneti ja telekommunikatsiooni areng võimaldanud paindlikumat töökorraldust ning aidanud kaasa kodust töötamise sagenemisele (Banister, 2005; Lyons, 2014; Mokhtarian, 2002). Digi laienemine, nagu kiire internetiühendus, pilveteenused ja veebikoosolekud, võimaldab täna tööülesandeid täita peaaegu kõikjalt (Al-Marooft jt, 2020). See on andnud inimestele võimaluse kaaluda elamist ka väljaspool linnu (Denham, 2021). Lisaks töökorralduse muutumisele, ennekõike kaugtöö näol, on digi mänginud olulist rolli ka inimeste tarbimisharjumuste muutumisel ning on panustanud turu muutumisse (Gallent, 2022).

Erinevad digivõimalused, sh Eestis pakutavad e-riigi teenused, on samuti mõjutanud inimeste mobiilsust töö tegemisel või teenuste tarbimisel ning potentsiaalselt vähendanud elukohavalikuga seotud piiranguid, eelkõige linnas või töökohale lähedal elamise osas (Tammara jt, 2022). Tehnoloogilised tingimused on aasta-aastalt järjepidevalt paranenud (Delventhal jt, 2020) ja Eestis on digiareng ning võimalus teha kaugtööd muutunud millekski, mis annab asukohavabaduse – võimaluse ise valida töötamise ja elamise koht (Kivistik jt, 2022). Kõik see on vähendanud inimeste vajadust pendeldada ning elada töökohtade ja teenuste, näiteks kaupluste läheduses (González-Leonardo jt, 2022). Pendelrände (pendeldamise) all mõistetakse inimeste regulaarset (näiteks igapäevast või nädalast) liikumist, mis võimaldab eri asulate võimalusi ühendada (Ahas jt, 2010). Pendeldamise vajaduse vähenemine on miski, mis omakorda võimaldab inimestel kolida linnadest kaugemale, töötada täielikult või osaliselt distantsilt (Delventhal jt, 2020) ning omada seeläbi taskukohasemat elukohta. Eestis on avalik sektor ka pärast pandeemiat hakanud tugevalt soosima kaugtöö tegemist, et viia rohkem kõrgharidust nõudvaid töökohti Tallinnast välja (Rahandusministeerium, 2022).

Eri autorid on viidanud, et kaugtöö ja digitaliseerumise suur murdepunkt oli pandeemiaaeg ning toonase kolimise ajendiks oli linnaelamiste ruumipuudus (Gallent, 2022), odavamad elamispiinad linnast eemal (Delventhal jt, 2020) ning soov elada lähedastele lähemal (Denham, 2020). Samas

on kaugelt töötamine muutnud elamise rohelisemas ja vaiksemas keskkonnas populaarsemaks, mis on viinud nende piirkondade nõudluse ja hindade tõusuni (Gallent, 2022). Kolimismustrid on muutunud ka kinnisvaraturu ümberkorralduse tõttu: viimastel aastatel on huvi äärelinna ja väiksemate keskuste elamispindade järele tõusnud, ja näiteks Ühendkuningriigis toimus töökorralduse muudatuste tõttu turu liikumine linnast välja ja vähem tihedatesse kohtadesse (Gallent, 2022). Nõudlus äärelinna ja maapiirkondade eluruumide järele on seega muutnud eluasemeturgu, inimeste mobiilsust ja elukohaeelistusi (Gallent, 2020; Gallent ja Madeddu, 2021).

Kuigi digivõimalused on viinud selleni, et inimesed saavad elada linnast kaugemal, ei ole side füüsilise töökohaga siiski täielikult kadunud. Osaajaga kaugtöötajad peavad aeg-ajalt endiselt liikuma linna tööle, seega nende elukohavalik on siiski teatud määral ruumiliselt piiratud (Denham, 2021). Kuna paljud töökohad pole täielikult asendatavad kaugtööga, on tänapäeval hübriidtöövariant populaarne: töötajad kolivad kontorist küll kaugemale, ent siiski mõistlikule kaugusele linnakeskusest, et vajadusel sinna jõuda (Delventhal jt, 2023). See tähendab, et paljud kolimisotsused tehakse kompromissina kauguse ja ligipääsetavuse vahel, otsides tasakaalu rahulikuma elukeskkonna ja linnalise infrastruktuuri kasutamise võimaluste vahel. Tänu väiksemale pendeldamise vajadusele on kaugtöö potentsiaalselt võimaldanud inimestel säästa pendelrände kuluvat aega (Delventhal jt, 2020) ja muutnud elukorralduse mugavamaks (Delventhal jt, 2023). Need, kes töötavad distantisilt, liiguvad harvem, kuid see-eest korraga kauem ja pikematel distantidel (Delventhal jt, 2020; 2023). Kuna liiklust on vähem ja töölesõiduaeg on vähenenud, julgevad inimesed kolida veelgi kaugemale, otsides taskukohasemaid ja isiklikele eelistustele paremini vastavaid elukohti, isegi kui need jäävad suurematest keskustest suhteliselt kaugemale (Delventhal jt, 2023; 2020). Elukorralduse mugavuse puhul on oluline mainida töö- ja eraelu tasakaalu (*work-life balance*), mida Kabir jt (2025) sõnul kaugtöö võimaldab. Näiteks võimaldab see hoolduskohustustega töötajatel (lapsevanematel) paindlikult täita nii pere- kui tööülesandeid ilma töö tulemuslikkust ohverdamata (Kabir jt, 2025)

1.5 Rahvastikumuutus ja ränne Tallinna linnaregioonis

Eestis on viimastel kümnenditel toimunud olulised muutused töökohtade paiknemises ja siserändes. 1990. aastatel intensiivistus töökohtade koondumine suurematesse linnadesse, mis tõi kaasa pendelrände kasvu ja äärelinnastumise (Tammaru, 2005). Linnadest väljas elavad või sinna

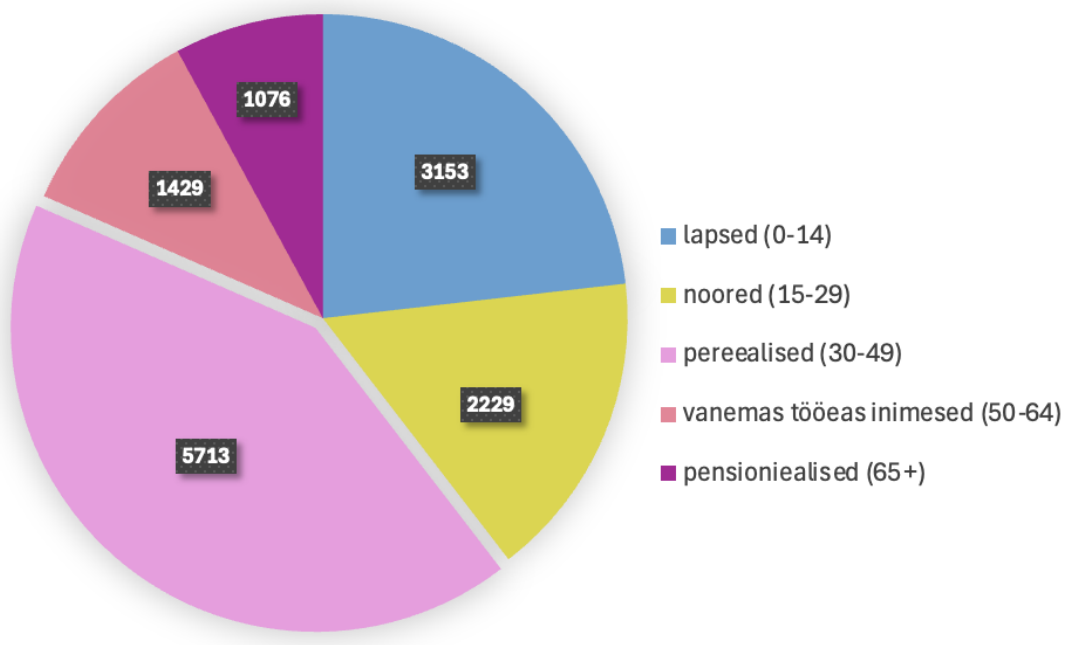
kolinud inimesed säilitasid oma töökoha linnades ning hakkasid igapäevaselt pendeldama (Tammaru, 2005).

Aastatel 2000–2011 vähenes enamikes Eesti maakondades nende inimeste osakaal, kes töötasid oma elukoha maakonnas, ning suurenes tööalane liikumine maakondade ja isegi riikide vahel (Ahas jt, 2010). Sel perioodil kasvas rahvaarv vaid 17 omavalitsuses, Tallinna lähiümbruses asuvates Harku, Kiili ja Viimsi vallas rahvaarv enam kui kahekordistus (Statistikaamet, 2022).

Viimastel aastakümnetel on Eesti siserändes olnud valitsev just Tallinna-suunaline rahvastiku liikumine (Tammaru jt, 2025). Rände mõju on olnud erinevate Eesti piirkondade rahvastikule erinev ning rände teel võidavad kõige enam Tallinn ja selle ümber asuvad vallad (Tammaru jt, 2025). Linnade lähiümbruses asuvate piirkondade rahvaarvu kasvu võib antud juhul nimetada eeslinnastumiseks – pooleldi linnalistesse piirkondadesse koonduvad elama inimesed, kes käivad keskuslinnas tööl. Tallinna linnaregioon on kasvanud peamiselt teenussektori koondumise, töökohtade paiknemise ja eeslinnastumise tõttu (Plüschke-Altof jt, 2020). Aastal 2000 elas Tallinna linnaregioonis 38% Eesti rahvastikust, 2024. aastaks tõusis see protsent juba 47%-le, kusjuures 14% kogu Eesti rahvastikust elas Tallinna tagamaal (Kährlik jt, 2025).

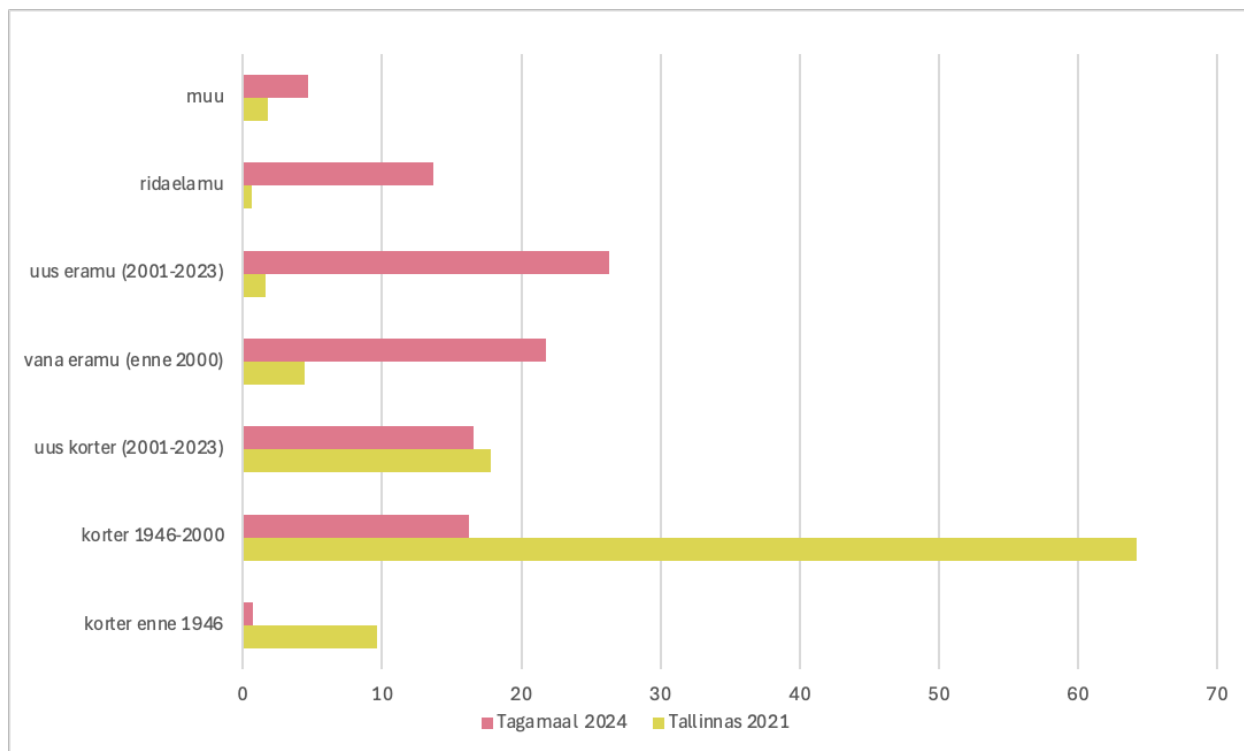
Harku, Viimsi, Rae, Kiili, Saku, ja Saue valla elanike arv kasvas 2022. aastal kokku ligikaudu 17000 elaniku võrra (Statistikaamet, 2022), rahvastikuproгноoside põhjal kasvab nende omavalitsuste rahvaarv ka edaspidi (Tammaru jt, 2025). Seejuures liiguvad nendesse valdadesse enamjaolt noored ja pereelised lastega inimesed Tallinnast, kellele antud uurimus keskendubki (joonis 1). Tallinnast selle tagamaale toimuvaid rändevooget uuriti Tallinna taskukohase eluasemepoliitika arendamise võimaluste analüüsi raames (Kährlik jt, 2025). Analüüsist selgub, et pereelised ja lapsed moodustavad täna Tallinna tagamaale rändajatest 65% (Kährlik jt, 2025).

Tallinnast selle tagamaale rändajad (2021–2024)

Joonis 1. Tallinnast tagamaale rändajad 2021–2024. Andmed: Kährrik jt, 2025.

64% Tallinna tagamaale kolinud inimeste lähtekohaks on korter ning kõige enam kolitakse eramutesse (joonis 2) (48% perioodil 2021–2024). Niisiis kolitakse linnast tagamaale eelkõige sooviga asuda elama suuremale eluasemele piirkonnas, kus eriti eramute kinnisvarahinnad on soodsamad kui linnas (Kährrik jt, 2025). Kuna suur osa tagamaale kolijatest on pereelised lastega inimesed, siis ilmselt otsitakse eeslinnades (Tallinna piiri taga) pakutavat rahulikumat keskkonda, samas soovitakse jääda Tallinna vahetusse lähedusse (Kährrik jt, 2025).

*Joonis 2. Eluasemetüüp enne kolimist Tallinnas 2021 ja peale kolimist Tallinna tagamaal 2024.
Andmed: Kährik jt, 2025.*

Kuigi ruumilisi ja sotsiaalseid mustreid on Tallinna linnaregioonis uuritud, teame me endiselt üsna vähe selle kohta, millist rolli on nendes protsessides mänginud digivõimalused. Viidatud uurimisprojekt koos käesoleva bakalaureusetööga aitab täita seda teadmuslünka, andes uusi teadmisi digimuutuste mõjust inimeste elukohavalikutele ja liikumismustritele.

2. Andmed ja metoodika

Uurimistöös on eeslinnaliste elukohavalikute ja digivõimaluste seose uurimiseks kasutatud kvalitatiivset uurimismetoodikat. Töö läbiviimiseks valiti kvalitatiivne lähenemine, sest see aitab mõista inimeste elusündmusi ning lähemalt teada saada inimeste varasemate elukohtade mõjust hilisematele elukohavalikutele. Nende uurimine aitab mõista, kuidas on varasem elukogemus ja inimeste elukaare tsükel mõjutanud tegureid, mille põhjal valiti uueks elukohaks eeslinnaline keskkond ning milline on digi mõju nendele protsessidele. Teooria põhjal võiks digi mõju olla küllaltki suur, kuid samas pole Eestis seda teemat veel põhjalikult uuritud. Kvalitatiivne meetod ja avastuslik uurimus (*exporative research*) annab võimaluse lähemalt ja täpsemalt mõista, kuidas digivõimaluste mõju inimeste valikutes võib avalduda.

2.1. Andmete kogumine

Andmete kogumiseks kasutati poolstruktureeritud intervjuusid, mis viidi läbi viimase 10 aasta jooksul Tallinnast Tallinna tagamaa valdadesse elama asunud inimestega. Tallinna tagamaa on töös defineeritud 2011. aasta rahvaloenduse andmete järgi ehk selle hulka kuuluvad kohalikud omavalitsused, kust 2011. aasta seisuga vähemalt 30% inimestest käisid Tallinnas tööl (Kährik jt, 2025).

Kuna eesmärk oli teada saada, kuidas digivõimalused on elukohavahetuse otsust ja valikut mõjutanud, siis kaasati valimisse inimesed, kes teevad kas osaliselt või täielikult kaugtööd. Intervjuude käigus rääkisid leibkondade liikmed oma eelmisest ja praegusest elukohast, kolimise põhjustest, kolimisega seotud suhtluse muutustest, igapäevastest liikumistrajektoridest ja liikumise põhjustest ning praeguse elukoha kogukonnaga seotud aspektidest. Intervjuudes käsitleti elukohavahetuse ja elukohaga seotud sotsiaalseid, majanduslikke ja kohaspetsiifilisi teemasid. Lisaks elukohavahetusele ja sellega kaasnevatele teemade käsitleti digi seost igapäevaelu korraldusega (nt mobiilsus, kogukonnaga suhtlemine, kaugtöö tegemine, erinevate digiteenuste kasutamine) (lisa 2).

Intervjuude eesmärk oli koguda infot selle kohta, mis põhjustel on inimesed kolinud ja kas digi mängis mingit rolli kolimisotsuse langetamisel. Sooviti teada saada:

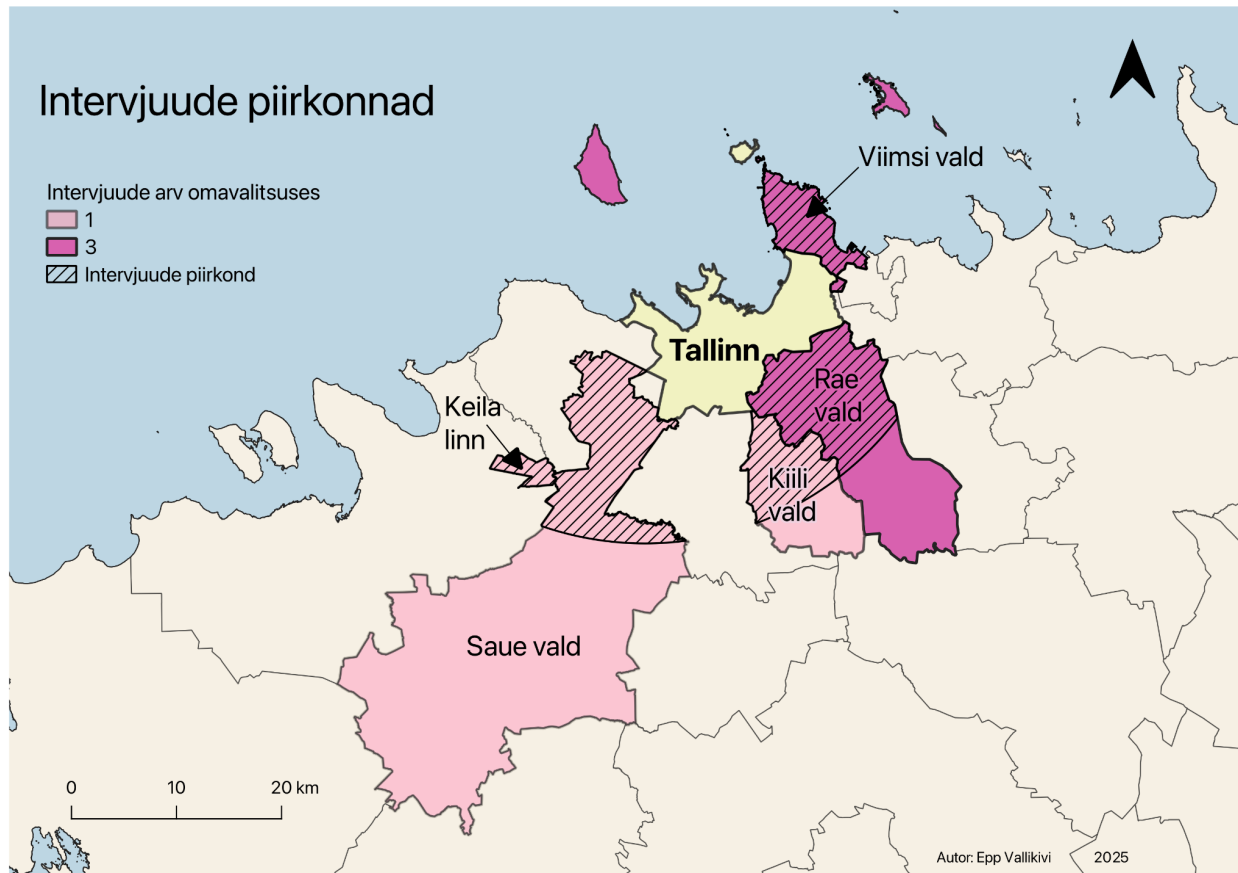
1. Mis põhjustel kolisid intervjueeritud inimesed linnast ära ja milline oli digi ja kaugtöö roll uue elukoha valikukriteeriumites.
2. Teiseks sooviti intervjuude kaudu saada teada, kuidas on digi ja kaugtöö mõjutanud igapäevast mobiilsust ehk kuidas on digi tõttu muutunud inimeste liikumis- ja tarbimisharjumused.
3. Viimaks sooviti intervjuude abil välja selgitada, kuidas on digivõimalused ja kaugtöö mõjutanud intervjueeritavate rahulolu elukohaga.

Töös kasutatud intervjuud on tehtud autori poolt teadus- ja arendusprojekti “Eraldatud eluteed: kas digipööre suurendab või vähendab ruumilist ebavõrdsust?” raames

Nimetatud projekti raames viidi läbi suur hulk intervjuusid, kuid bakalaureusetöö tarbeks on analüüsitud üheksat autori poolt Harjumaal oktoobrist 2024 kuni jaanuarini 2025 tehtud kvalitatiivset intervjuud. Intervjuudest üks on paarisintervjuu, st selles osales üheaegselt sama leibkonna kaks täiskasvanut. Intervjuud viidi läbi poolstruktureeritud intervjuukavaga ja avatud küsimustega ning toimusid näost näkku või veebi teel, intervjuerijaid oli üks. Küsitletud inimeste arv sõltus sellest, kas leibkonnast nõustus osalema ainult üks või mõlemad täiskasvanud. Kui mõlemad nõustusid osalema, siis anti inimestele valik, kas nad soovivad teha intervjuud eraldi või koos. Bakalaureusetöö raames tehtud intervjuudes oli ainult kaks leibkonda, kus osalesid mõlemad täiskasvanud: ühe puhul viidi läbi paarisintervjuu ning teise puhul kaks eraldi individuaalintervjuud. Intervjueeritavate kontaktid saadi koostöös andmekogumisfirmaga Norstat. Osalemiseks nõusoleku andnud intervjueeritavad pandi uuringu korraldajate poolt paika sobivate kriteeriumite (töökoht, kaugtöö tegemise võimalus, vanus, eelmine ja praegune elukoht) ja tausta põhjal ning nendest kontaktidest sorteeriti välja Tallinna tagamaal elavad inimesed, kes sobitusid bakalaureusetöös analüüsitavasse uurimispiirkonda. Tallinna tagamaa väärrib antud töö kontekstis uurimist selle tõttu, et Tallinn on suurim kohalik omavalitsus ning tihedaima rahvastikuga piirkond Eestis. Harjumaal ja Tallinnas on kõige kõrgem kaugtöötajate osakaal (Statistikaamet, 2020), mistõttu võiksid selles piirkonnas eeslinnastumise ja kaugtööga seotud protsessid olla kõige intensiivsemad.

2.2. Valim

Bakalaureusetöö raames tehtud intervjuud toimusid Tallinna lähiümbruse omavalitsustes elavate inimestega. Omavalitsused olid järgmised: Viimsi vald, Rae vald, Saue vald, Kiili vald, Keila linn (joonis 3).

Joonis 3. Intervjuude piirkonnad. Autor: Epp Vallikivi, ruumiandmed: Maa- ja Ruumiamet, 2025.

Bakalaureusetöö autor tegi intervjuud Tallinna lähiümbruses. Intervjuud toimusid eri vanuses ja eri perekonnaseisuga leibkondadega. Peaaegu kõik vastajad olid vanusevahemikus 35–44 või 45–54 ehk nooremas keskeas täiskasvanud (tabel 1). Ainult üks intervjuueeritav erines teistest ja oli vanusevahemikus 55–64. Peaaegu kõigi vastajate leibkondades olid noored lapsed, erandiks oli üks vanusevahemikus 55–64 vastaja, kelle lapsed ei ela enam kodus. Intervjuueeritavate perekonnaseis (pered väikeste lastega) ja nende vanus sobitub kokku elukaareteooriaga, mille järgi on lastega perede linnast välja äärealadele kolimise põhjuseks soov suurema eluaseme ning parema, turvalisema ja rohelisema keskkonna järele (Clark & Onak, 1983; Jansen, 2020; Mulder

ja Hooimeijer, 1999). Sellised tingimused on sageli saavutatavad just eeslinnas. Intervjuude käigus uuriti inimeste käest mh nende väärtushinnangute kohta, et saada taustainfot hilisemaks analüüsiks. Peaaegu kõik intervjuueeritavad tõid välja, et elukoha puhul väärtustavad nad kõige enam loodust ja head elukeskkonda. Väärtushinnangutes käis läbi ka liikuva eluviisi olulisus (nt see, et lapsed liiguksid ise kooli ja ei käiks autoga), turvalisus, kohaliku tarbimine uues elukohas jne.

Kõik intervjuueeritavad olid kõrgharitud ning hindasid enda majanduslikuks toimetulekuks kas: mõningate raskustega, hõlpsalt, üpris hõlpsalt, väga hõlpsalt. Samuti kolisid kõik intervjuueeritavad äärelinna eramusse. Üldjuhul koliti uude eramusse (majad, mis on ehitatud peale 2001. aastat) või ehitati ise maja. Ainult üks intervjuueeritav kolis vanasse eramusse ehk majja, mis on valminud enne 2000. aastat.

Tabel 1. Intervjuueeritud inimeste valimi kirjeldus

Intervjuu nr	Läbiviimise aeg	Intervjuu pikkus	Koduvald	Kaugtöö osakaal	Vanuste vahemikud
Intervjuu nr 1	07.10.2024	48 min	Rae vald	Ei saa teha kaugtööd/väga vähe	35–44
Intervjuu nr 2	08.10.2024	37 min	Viimsi vald	Osaliselt kaugtöö	55–64
Intervjuu nr 3	08.10.2024	62 min	Rae vald	Osaliselt kaugtöö	35–44
Intervjuu nr 4	09.10.2024	43 min	Viimsi vald	Täielikult kaugtöö	35–44
Intervjuu nr 5	09.10.2024	30 min	Viimsi vald	Võimalus on, kuid ei tee	45–54
Intervjuu nr 6	05.11.2024	48 min	Kiili vald	Täielikult kaugtöö	35–44
Intervjuu nr 7	11.12.2024	64 min	Rae vald	Täielikult kaugtöö	35–44
Intervjuu nr 8	29.01.2025	45 min	Keila linn	Osaliselt kaugtöö	45–54

Intervjuu nr 9 (paarisintervjuu)	31.01.2025	50 min	Saue vald	Osaliselt kaugtöö	35–44
Intervjuu nr 9 (paarisintervjuu)	31.01.2025	50 min	Saue vald	Osaliselt kaugtöö	35–44

Intervjueeritavate seas varieerus tugevalt kaugtöö tegemise osakaal (tabel 1). Üle poolte intervjueeritavatest teevad osaliselt kaugtööd: nad töötavad teatud päevad nädalas täielikult kodus, kuid osadel päevadel käivad Tallinnas töökohas. Kolm intervjueeritavat teevad täielikult kaugtööd, ühel võimaldab töökorraldus kaugtööformaadis töötada väga vähesel määral ning ühel intervjueeritaval on kaugtöö võimalus olemas, kuid ta ei soovi seda kasutada. Üldiselt on digi intervjueeritavate igapäevaelu loomulik osa: kõik intervjueeritavad kasutavad riigi e-teenuseid, sotsiaalmeediat ja muid suhtlusplatvorme (Messenger, Whatsapp jne), erinevaid digitööplatvorme (Gmail, Drive, Teams, dokumendihaldussüsteemid jne) ning uudisportaale. Samuti kasutavad kõik leibkonnad digiplatvorme kohaliku kogukonnaga suhtlemiseks.

2.3. Andmeanalüüs

Peale intervjuude läbiviimist need transkribeeriti ja kodeeriti. Transkribeerimiseks kasutati Microsoft 365 Wordi transkribeerimisprogrammi ja kodeerimine toimus „käsitsi“ transkriptsioonide põhjal, kasutades tavapäraseid tekstitötluse ja tabelsüsteematiseerimise võtteid. Intervjuudest töö jaoks vajaliku info leidmiseks kasutati deduktiivset sisuanalüüsi meetodit.

Peale transkriptsioonide tegemist loodi uurimisküsimuste abil alatabelitena neli üldkategoriat (tabel 2):

- elukohavahetus ja digi roll elukohavahetuse soovile ning elukohavahetuse kriteeriumitele;
- digi mõju igapäevasele mobiilsusele;
- digi mõju rahulolule seoses elukohaga;
- väärtused/väärtushinnangud.

Väärtushinnangute kohta käivat infot kasutati valimi kirjeldamiseks ehk intervjueeritavate profiili ja tausta mõistmiseks. Igasse alatabelisse koondati intervjuudest välja võetud info, mis sobis vastavasse alateemasse, ning loodi koodid, tuues välja neid selgitavad tsitaadid (lisa 1). Peale koodide loomist loodi nende põhjal omakorda koondavad koodid, vajadusel ka alamkategoriad.

Üldkategoriate põhjal loodi iga uurimisküsimuse kohta joonis, et lihtsustada teemades orienteerumist ning nende kokku sobitamist. Jooniseid on kolm ehk iga uurimisküsimuse kohta üks, kuna koodide maht oli suur ja neid polnud võimalik ühele joonisele kokku panna. Joonised on välja toodud analüüsi osas (peatükk 3). Väärtuste kategooria sisendit kasutati intervjueritavate nimekirjas, valimi kirjelduses ja ka olulise taustainfona rahulolule pühendatud kategoorias.

Tabel 2. Andmeanalüüsi kirjeldus

Uurimisküsimus/ roll analüüsis	Kategooriad	Alamkategooriad ja koodid
Millised on olnud inimeste kolimise põhjused ja milline oli digi roll nendes? Millised olid inimeste uue elukoha valikukriteeriumid ja mis oli digi roll nendes?	Kolimise (eeslinnastumise) põhjused ja uue elukoha valikukriteeriumid. Digi roll valikukriteeriumites	Alamkategooriad: (1) traditsioonilisemad kriteeriumid (eluasemega seotud); (2) digiga seotud kriteeriumid; (3) digi ei mänginud rolli Koodid joonis 4
Kuidas on digivõimalused (kaugtöö tegemise võimalus) mõjutanud inimeste igapäevast mobiilsust ja sellega seotud aspekte?	Digi mõju igapäevasele mobiilsusele	Koodid joonis 5
Kuidas on digivõimalused mõjutanud inimeste rahulolu seoses elukohaga?	Digi mõju rahulolule seoses elukohaga	Koodid joonis 6
Valimi kirjeldus	Väärtused / väärtushinnangud Digi igapäevase kasutamise mustrid Kaugtöö osakaal	vt intervjueritavate nimekirja ja valimi kirjeldust Väärtushinnangud on mainitud rahulolu analüüsi osas ühe koondava koodina, kuna aitavad mõista uuritud rühma kaugtöö ja rahulolu vahelisi seoseid

Intervjuude analüüsi esimeses osas keskendutakse inimeste elukohavahetuse põhjustele. Selle osa eesmärk on olnud uurida intervjueeritavate elukohavahetusega seotud aspekte. Analüüsi osa jaotub kaheks: esimeses osas antakse ülevaade inimeste kolimise põhjustest, teises osas vaadeldakse inimeste uue elukoha valikukriteeriume ning digi rolli uue elukoha valiku tegemisel.

Intervjuude analüüsi teises osas on välja toodud, milline on digi mõju intervjueeritavate igapäevasele mobiilsusele. Selles osas on uuritud, kuidas on digivõimalused ja kaugtöö muutnud liikumisega seotud mustreid ning mõjutanud harjumusi, näiteks seda, et eelistatakse tarbida kodu lähedal, kuna kaugtöö tõttu pole vaja enam nii tihti linna liikuda. Teises osas tuli ka välja, et kuigi kaugtöö vähendab vajadust liikuda linna tööle, siis mitme intervjueeritava arvates on kontor siiski oluline sidepunkt, kus tuleb käia.

Intervjuude analüüsi kolmandas osas keskendutakse sellele, kuidas on digi otse või kaude mõjutanud inimeste rahulolu elukohaga. Analüüsi teine ja kolmas osa kattuvad osaliselt, sest teemad on omavahel seotud.

Kvalitatiivuuringu tegemisel ja tulemuste esitlemisel on oluline silmas pidada, et intervjueeritav on aktiivne osaleja, kes vastamise hetkel loob ja tõlgendab oma kogemusi. See tähendab, et vastused ei peegelda objektiivset tõde, vaid subjektiivset tähendusloomet (Õunapuu, 2014). Kvalitatiivse sisuanalüüsi puhul on tähtis uurija teadlikkus oma tõlgendajarollist ning tulemuste mõjutamise vältimine (Kalmus jt, 2015). Bakalaureusetöö autor oli intervjuusid tehes ja tulemusi tõlgendades teadlik sellest, et intervjuerijana on ta oma kohaloluga mingil määral mõjutanud vestluse kulgu ning tulemuste tõlgendamist, kuid ta on püüdnud seda võimalikult vähe teha (Tartu Ülikool, 2024). Liigset subjektiivsust tõlgendamisel püüdis autor vähendada näiteks sellega, et analüüsi ja töö kirjutamise faasis toimusid juhendajatega reflektiivsed kohtumised.

Analüüsiosas esitatud tulemuste ning neid toetavate tsitaatide esitamisel on autor arvestanud kohustusega hoida intervjueeritavate konfidentsiaalsust. Intervjueeritavaid teavitati enne intervjuude tegemist informeeritud nõusolekuvormiga ning neilt võeti kirjalik või salvestatud suuline nõusolek uuringus osalemiseks. Isikutele selgitati, mis uuringuga on tegemist ning mil viisil nende andmeid ning tulemusi kasutatakse. Samuti ei ole käesoleva töö tekstis ega illustreerival kaardil välja toodud täpseid inimeste elukoha külasid, sest need on liiga täpsed ning võimaldaksid tuletada isikute identiteeti. Kaardil on aga viirutusega märgitud käesoleva töö ligikaudne uurimispiirkond, et näidata, millistes valla otstes intervjueeritavad elavad. Kaardil ei

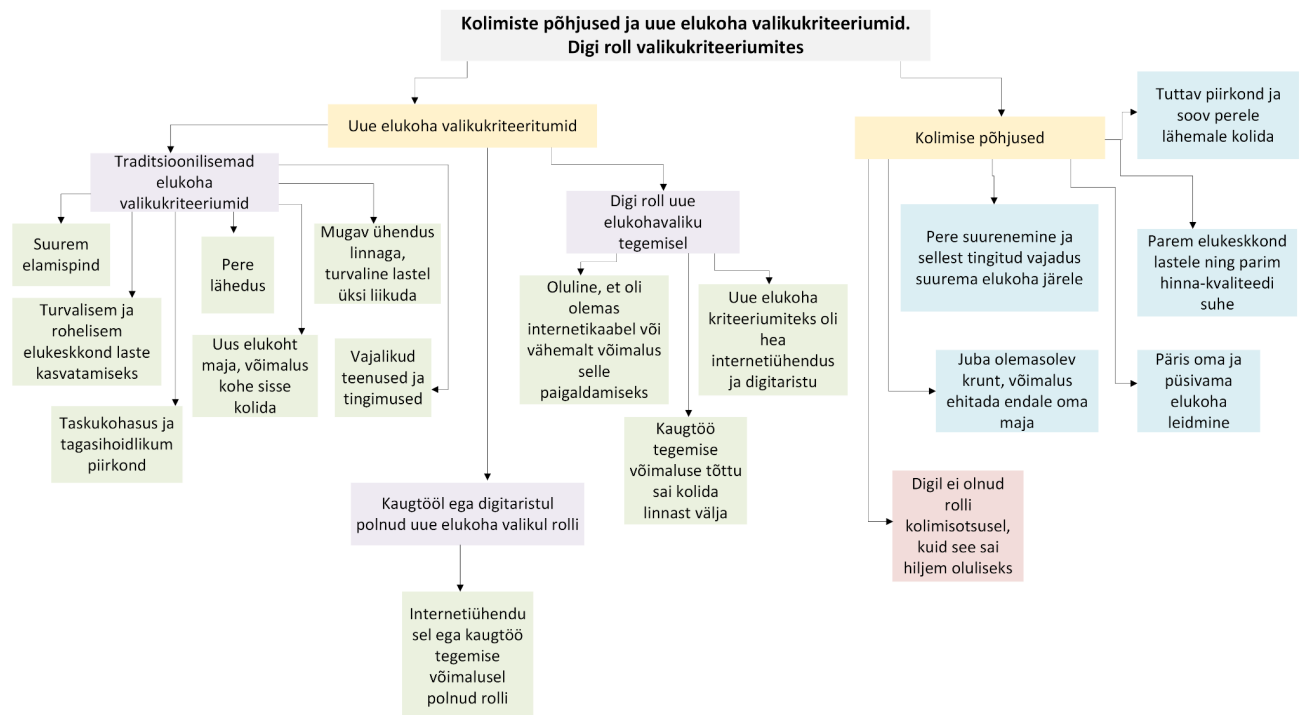
ole näidatud inimeste täpseid elukohtasid ega ka külasid, vaid viirutuse eesmärk on näidata, et inimesed jäävad valdade Tallinna-poolsetesse otstesse. Üldjuhul pole analüüsimisel olnud vajadust tsitaate muuta, kuna neid pole võimalik siduda konkreetse isikuga; ainult ühest tsitaadist on välja võetud intervjueeritava abikaasa nimi ja viies tsitaadis on asendatud küla nimi x-ga.

Bakalaureusetöö koostamisel on kasutatud ChatGPT 4o tekstiroboti abi allikate ja artiklite otsimiseks ning tõlkimiseks. Samuti on autor kasutanud tekstiroboti kokkuvõtteid keerulisematest ja mahukamatest artiklitest ning selgitusi teema kohta. ChatGPT 4o loodud materjali ja tõlkeid ei ole töösse kopeeritud. Autor on kogu kasutatud materjali ise läbi töötanud ning sellele korrektselt viidanud.

3. Tulemused

3.1 Kolimise põhjused ning digivõimaluste roll kolimisotsusel

Uurimuse eesmärgiks oli teada saada, kas digipööre, ennekõike kaugtöö tegemise võimalus, on mõjutanud elukohavahetustega seotud otsuste tegemist (joonis 4). Kaugtöö tegemise võimalus polnud ühegi leibkonna jaoks otse kolimise põhjus. Kolimise ajendid olid traditsioonilisemad põhjused. Digivõimaluste roll ja olulisus tuli välja alles uue elukoha valikukriteeriumite juures. Digitalistu olemasolu oli intervjueeritavatest enamuse jaoks oluline elukohakriteerium; ühe leibkonna jaoks polnud kumbki põhjus/ajend kolimisel oluline. Kuigi kaugtöö polnud ühegi intervjueeritava jaoks kolimise ajendiks, siis aja jooksul on sellest siiski saanud igapäevaelu oluline osa. Autor toob järgnevalt välja intervjueeritavate kolimise põhjused ning uue elukoha valikukriteeriumid. Lisaks selgitatakse, mille alusel kolimisotsuseid tehti ja millist rolli mängis sellest digivõimaluste olemasolu.

Joonis 4. Esimese uurimisküsimuse (halliga) tulemused jaotatuna kahte põhikategooriasse: kolimise põhjused ja uue elukoha valikukriteeriumid (kollasega). Uue elukoha valikukriteeriumid on jaotatud omakorda kolme alamkategooriasse (lillaga): traditsioonilisemad valikukriteeriumid, digi roll uue elukohavaliku tegemised ja kolmas alamkategooria olid need, kellel ei mänginud

kumbki eelnev rolli. Alamkategoriate sees on koondavad koodid (rohelistega). Kolimise põhjuste koondavad koodid on toodud sinise värviga, et näidata, et need kuuluvad ühte plokki koos. Üks kood on teistest värviga eraldatud (roosa), et tõsta esile selle eristumist teistest.

Kolimise põhjused

Kuna intervjuueeritavad olid sarnase leibkonna koosseisumustriga – nooremas keskeas lastega pered – ning koliti Tallinna ümbrusesse, sarnanesid mitmed eri leibkondade kolimise põhjused. Mitme leibkonna puhul oli üheks läbivaks kolimise põhjuseks esimese või uue lapse sünd, sellest tingitud ruumipuudus ja vajadus suurema eluaseme järele. Sellised kolimised on seotud elukaare muutustega ja sellega kaasnenud uute vajadustega:

„No tegelikult kõik teadsid, et me niikuinii otsime suuremat korterit, sest meil oli kaks last ja oli vaja veidi suuremat ruumi.”

„/–/ Enne elasime Tallinna kesklinna piiril, et rohkem sellises keskses kohas. Aga jäi ruumi väheks pärast teise lapse sündi ja otsisime siis võimalust, kus oleks natuke rohkem ruumi /–/.”

„Peamine põhjus oli ilmselt see, et esimene laps hakkas tulema, siis oli selge, et tuleb kolida. Eelmine oli siuke suur kahetoaline korter, ligi 60 ruutu, aga selge see, et seal ei ole nagu hea elukeskkond lapsele ja endale ei ole ka väga väga mugav seal. Mõte oligi see, et ikkagi saada ära korterist, kui laps sünnib, et oleks võimalik kerge vaevaga jalutamas käia ja ja õues käia /–/.”

„No tegelt oli nii, et meie perekond oli kolmeliikmeline sel hetkel ja meil oli kolmetoaline korter ja siis meil oli see mõte, et ühte tuba on juurde vaja. Et noh, kui ikka järelkasvu tuleks juurde, et siis ikkagi jääb kitsaks onju.”

Ruumipuuduse kõrval oli teiseks korduvaks põhjuseks juba olemasolev krunt ning soov üürikorterist ära kolida, või üürilepingu lõppemine. Kaks intervjuueeritavat olid juba varem ostnud krundi, mis seisis tühjana ja kuhu tekkis võimalus ehitada oma maja. Üks leibkond oli saanud päranduseks perekonnale kuulunud krundi ja otsustas sinna samuti maja ehitada. Nende puhul sai kolimisel määravaks ka see, et uus elukoht oli taskukohane: neil endal puudus võimekus osta

krunti, aga kuna see saadi perekonnalt, tekkis selle arvelt võimalus ehitada maja ja kolida korterist välja:

„Ja et peamine tegur, mis aitas elukoha muutusele kaasa, oli see, et me olime sunnitud üürikorterist välja kolima ja meil oli ka umbes aasta aega ette teada, et tõenäoliselt see kolimine tuleb, sunnitud kolimine siis” ja „Ja see kiirendas, et maalapp oli meil varem ostetud”

„/–/ Aga siis tekkis tegelikult võimalus oma maja ehitada. Kruut oli siis olemas, naise vanaema suvila ja nemad otsustasid seal mitte käia enam. Ja siis tegelt me saime selle kruundi ja siis tekkis otsus sinna see maja ehitada.” ja „Taskukohasus oli pigem see oli ka pangalaenuka, aga seal taskukohasuse teema kindlasti /–/ aga küsimus pigem oli see, et ise ei oleks jaksanud kruuti osta, et kuna see kruut oli nagu tasuta, et siis tegelt oli võimalik see maja ehitada, et muidu muidu oleks osta otsin suuremat korterit mingit.”

Intervjueeritavate seas oli ka leibkond, kes kolis püsivama elukoha leidmiseks, sest nende eelmine elukoht oli tööandja poolt antud üürikorter. Kolimisel sai määravaks ka asjaolu, et leibkonnal oli parasjagu finantsiliselt võimalik soetada oma kodu:

„Siis elasime Tallinnas korteris ja siis otsisime ikkagi sellist noh püsivat elukohta, kuhu jääks elu lõpuni. Ütleme ja et siia viimsisse kolisime.. See oli kuidagi siuke juhuste kokkusattumine, et vana maja oli müügis keegi nagu oskas soovitada, et minge vaadake. /–/” ja „Ei põhiline oligi jah see, et see oli just see periood, kus nagu mehel oli nagu ütleme, noh, need rahalised võimalused olid paremad, kui ta arvas, et võib olla ei kogu aeg ei ole. /–/ nagu ressursid olid olemas, et saaks midagi endale osta midagi suuremat, siis otsisime ja see, et me siia sattusime, oli täiesti nagu juhuslikult. /–/”

Intervjueeritavate seast käis läbi soov kolida suuremale elupinnale pere kasvamise tõttu, kuid ühe leibkonna kolimise ajendiks ei olnud otsene ruumipuudus, vaid soov tagada lastele parem elukeskkond, ja selle teostamiseks leidis perekonnal ka vahendeid – tekkis võimalus kolida lastega linnast eemale ning soetada oma kodu. Linnast välja kolimise põhjuseks sai elupinna suurus ning hinna ja kvaliteedi hea suhe, mida Tallinnas ei õnnestunud saavutada:

„/–/ ja see korteri elu tegi ka rahutuks, et noh lähed nagu kärsituks ära või et eriti kui lapsed on

väikesed ja nii palju on kuskil mingit tegutsemist /-/. Ja no nagu mõte siis sealt läks nagu oma maja poole /-/ ja siis põhiliselt selle järgi valisime, et noh ikkagi mingi eelarve on ees. Eksju võtad oma selle korteri eeldatava müügi ja ja siis vaatasime Põhja-Tallinnas ei ole eriti, vaatad seal Mustamäel /-/ siis Tondi ja seal kandis ja niimoodi järjest nagu edasi ja ja siis seal tundus, et ee et Keilasse väärtuse võino see kulu tasakaal oli oli kõige parem. /-/ Noh, ühesõnaga siuke tundus nagu väärt sellist kolimist ja elukorralduse muutust.”

Ühe leibkonna kolimispõhjuseks oli varasemast elukohast juba tuttav piirkond ning soov kolida perele lähemale:

„-/ Aga hmm noh tegelikult asukoht nagu pigem sundis meid nagu siia tulema. Või tahtsime tagasi nagu mere äärde tulla, et kunagi oleme ka siin siinkandis elanud ja siis tahtsime nagu mere pärast ja vanemad elavad ka meil siin viimsi vallas nagu.” ja „Võibolla oli see, et tahtsime nagu tagasi vanematele lähemale, et see oli see üks üks hoiak alguses nagu noh /-/.”

Intervjuude käigus küsiti kõigilt vastajatelt, kas digivõimalused mängisid rolli kolimisotsuse langetamisel. Üldiselt jaotusid intervjuueeritavad kaheks: oli neid, kes kolisid küll traditsioonilisemal põhjusel (pere suurenemise tõttu), kuid tänu kaugtööle sai minna linnast kaugemale. Nemad olid aga selges vähemuses ning digivõimalused polnud otseselt kolimise ajendiks, vaid võimaldasid valida uut elukohta linnast eemal. Teise grupi moodustasid need, kelle kolimisotsuses ei mänginud digi üldse mingit rolli, vaid sai võimaluseks (nt kaugtöö) pigem aja jooksul. Seega antud töös analüüsitud intervjuude puhul polnud ühtegi intervjuueeritavat, kelle leibkond oleks otseselt kolinud digivõimaluste tõttu, vaid pigem olid erinevad digiga seotud aspektid uue elukoha valikukriteeriumiteks.

Kõigist eelnevalt välja toodud intervjuudest erines üks intervjuu, mis ei sobinud ühtegi gruppi. Intervjuueeritav elab töökohast kaugel ja tema tööandja võimaldab teha kaugtööd, kuid inimene ise ei soovi seda. Peapõhjusena tõi intervjuueeritav välja, et talle meeldib tööle minemise protsess ja ta leiab, et kaugtöö hägustab töö ja eraelu piire, mistõttu on lihtsam kaotada motivatsiooni:

„No kaugtööga minul on see suhe, et ma tegelikult ei tee seda /-/ Et kui enda koha pealt ütlen, siis see eelmises töökohas ma tegin kaugtööd jah /-/ Aga pigem see ei sobi mu iseloomuga.” ja „Absoluutselt ei meeldi.” ja „-/Mulle just meeldib see, et sa hommikul tõused ülesse, siis on see

tööle siirdumise faas, siis sa teed töö ära, lähed autosse ja paned ukse kinni onju aga kui ma kodus olen teinud, siis on niimoodi, et noh, sa jääd ka tööle hiljaks, et kell 8.00 näiteks siis vaatad ei tee. Pigem ei tohi petta ennast.”

Uue elukoha valikukriteeriumid

Elukoha valikukriteeriumid jaotusid intervjuueeritavate puhul samuti kaheks: osa intervjuueeritavate elukoha kriteeriumiteks olid näiteks parem elukeskkond, turvalisus, elamispinna suurus ja taskukohasus ehk traditsioonilisemad ja mitte digivõimalustega seotud põhjused. Erinevalt kolimise põhjustest olid elukoha valikukriteeriumite hulgas ka digiga seotud kriteeriume nagu hea digitaristu (internetiühendus), võimalus teha kaugtööd jne.

Traditsioonilisemad elukoha valikukriteeriumid, mis suunasid inimesi kolima linnast välja oli erinevaid. Üheks olulisemaks neist oli suurem elamispind, mille järel tekkis vajadus pärast laste sündi:

„No tegelikult kõik teadsid, et me niikuinii otsime suuremat korterit, sest meil oli kaks last ja oli vaja veidi suuremat ruumi.”

„Me elame x-is ja me kolisime siia natuke üle aasta tagasi. Enne elaksime ehk Tallinna kesklinna piiril, et rohkem sellises keskses kohas. Aga selle ruumi väheks pärast teise lapse sündi ja otsisime siis võimalus kus oleks natuke rohkem ruumi /–/.

„/–/ja see korteri elu tegi ka rahutuks, et see. Noh lähed nagu kärsituks ära või et eriti kui lapsed on väikesed /–/ Ja no nagu mõtle siis sealt läks nagu mõte oma maja poole /–/ “

Lastega kolides oli lisaks suuremale eluruumile mitme leibkonna jaoks oluline turvalisem ja parem keskkond lastele. Näiteks soovisid inimesed omada aeda ja võimalust lastega õues lihtsalt liikuda. Sellised tingimused ja hea hinna-suuruse suhe osutusid võimalikuks just linnast väljas, mistõttu otsustati kolida äärelinna:

„Ja siis hakkasime vaatama ja noh ikkagi mingi eelarve on ees. Eks ju võtad oma selle korteri eeldatava müügi ja ja siis vaatasime. Põhja-Tallinnas ei ole eriti, siis Tondi ja seal kandis ja niimoodi järjest nagu edasi ja ja siis seal tundus, et x-is väärtuse ja kulu tasakaal oli kõige parem

/-/.”

„No ta ei olnudki nagu turvalisuse küsimus või no mitte otseselt ainult turvalisus, aga kogu see võib olla ka mugavusega seotud. Väikest last on nii palju mõnusam majandada, kui sul on lihtsalt oma aed ja uksed lahti ja ta mölatab ise ringi.”

„Peamine põhjus oli ilmselt see, et esimene laps hakkas tulema, siis oli selge, et tuleb kolida. Eelmine oli siuke kahetoaline suur kahetoaline korter ligi 60 ruutu, aga selge see, et seal ei ole nagu hea elukeskkond lapsele ja endale ei ole ka väga väga mugav seal. Mõte oligi see, et ikkagi saada ära korterist, kui laps sünnib, et oleks võimalik kerge vaevaga jalutamas käia ja ja õues käia. /-/.”

„Just ja kindlasti see täpselt see, et mu lastel oleks mõnus õues käia, et ei peaks neid kogu aeg õues käekõrval niiõelda liigutama, vaid nad saaksid ise ka õues midagi teha”

„Ja aed kuidagi mõjus väga ee julgustavalt, et kui me hakkasime planeerima uue elamise ostmist, siis me käisime ka vaatamas teisi kortermaju ja suuremate korteritega siis, et kui seal ei olnud seda aeda ümber, et siisnagu väikeste laste vaates, et kohe mänguväljak on kohe sõidutee ääres siis see mõjus natuke niimoodi ehmatavalt. /-/ Ja oleks nagu võib olla hea et siis nagu 4 tuba oli see, mida me nagu arvasime, et on see miinimum.”

Intervjueeritavate jaoks oli oluliseks valikukriteeriumiks ka mugav ühendus linnaga, eriti juhul kui üks leibkonna täiskasvanutest käib endiselt linnas tööl. Samuti oli oluline, et lapsed saavad omal käel kooli liikuda. Viimase puhul oli oluline, et liikumine oleks lihtne ja et ei oleks vajadust lapsi pidevalt sõidutada:

„Samal ajal on ka ikkagi oluline see, et nii öelda need infrastruktuur ja teenused oleksid kättesaadavad, et see oleks lähedal et saaks ikkagi mitte väga suurt pingutust nõudvalt ka linna tööle. Ja jah et kool oleks lähedal, et lapsed saaks ise kooli minna. Hästi oluline.”

„Sauel käisime /-/, Murastes, Arukülas väga laialt ja käisime Lagedil, Lool /-/ nagu vahet polnud, millises Tallinna piirkonnas. Oluline oligi, et kui me kolime Tallinnast välja ja et seal elukoha

lähedal oleks kool ja lähedal olemas ka lasteaiad /–/ et kuna on kodukontori võimalused, siis me last ei vii kuskile, et ma ei tea teise linna otsa lasteaeda siis. Ise tuleme ja sõidame kodukontorisse tagasi /–/, et pigem soovisime, et need asjad oleksid kodu lähedal olemas. See oli nagu määrav /–/.”

„Need iseenesest on meie oluliseks teguriks oli kool ja lasteaiad oleks lähedal ja see on kilomeetri raadiuses mõlemad.” ja „Kuna meie ise sõidame mõlemad autoga meil abikaasaga ja mõlematel on auto siis autoga sõitmise võimalus, siis oluline oli, et oleks lihtsalt lastel võimalikult lähedal koolis käia ja et kui lapsed on suuremad, siis me ei peaks neid teid sõidutama /–/.”

„No muidugi mõnes mõttes on nagu mugav, et elukoht on linna lähedal, et kui ikkagi keegi peab linnas tööl käima igapäevaselt. Jaa, /–/ ja infrastruktuur oleks kõik lähedal ja lapsel on koolis hästi lihtne käia, mõnisada meetrit ainult.”

„/–/ Pigem oleme nagu ikka noh seda usku, et elukoht võiks olla valitud selliselt, et ei pea tegema mingeid rumalaid pikki töösõite, et lapsi ei peaks autoga kooli viima, et kõik asjad oleksid võimalikult lähedal, käe jala juures.”

„Kuna nagu ma mainisin autot ma ei juhi, siis ma ikkagi väga kaugele Tallinnast, kust ma pärit olen, kust mu pere pärit on ja kust ma ikkagi aeg-ajalt tahan käia, et ma väga kaugele nagu sealt ei tahtnud liikuda, aga kuna x on siin Tallinnast 2 km kauguses, siis see tundus selline kompromiss, et me saime nagu suurema elamise väikes aiaga ja ja ikkagi on mõeldav täitsa käia linna. Et ei ole liiga ajakulukas /–/. Loomulikult siin on ka siis meil oluline, et oleks nagu lasteaed ja kool ikkagi loogiliselt nagu asuvad.”

Eluaseme taskukohasus oli samuti üheks oluliseks kriteeriumiks. Intervjueeritavad tõid välja, et uue elukoha puhul vaadati selle hinda ning prooviti teha kompromisse. Üldiselt leiti, et taskukohasemad hinnad on linnast väljas. Üks intervjueeritav ütles, et hind oli kolides oluline ning kuigi koliti kallimasse kohta, kompenseeriti seda sellega, et tehti suur osa uue elukoha renoveerimisest ise. Üks intervjueeritav tõi välja ka, et sooviti kolida hõredamalt asustatud piirkonda:

„Ei kant oli ikka sama, et Viimsi poolsaar oli nagu mõte ja ja ma ei tea millegipärast nagu kaldus

ikkagi see x küla et et kuna seal teisel pool poolsaarel on nagu ikkagi juba nii tiheasustus, et eelistasin pigem siukest natukene tagasihoidlikumat kohta ja no õnneks siin olid hinnad ka soodsamad sellel ajal /—/.”

„Hindade koha pealt oli see, et kus nagu ikkagi kripeldas, pigem, et siin on kallim kui eelmine koht. Et aga noh samas, et kuna me olime seal nagu eelmises kohas ise nii palju teinud, siis siis nagu oli seda rahalist ressursi nagu sellevõrra saime nagu endale nagu panustada /—/.

„Ma arvan, et hind ka kindlasti, aga aga ma nii täpselt ei mäleta ja ilmselt me välistasime kohe need, mis oleks nagu olnud kallima hinnaga et hind oli ka kindlasti kindlasti on üks kriteerium.”

„Taskukohasus oli pigem see oli ka pangalaenuga, aga seal taskukohast kindlasti, et küsimused sellega hakkama, aga küsimus pigem oli see, et ise ei oleks jaksanud krunti osta, et kuna see krunt oli nagu tasuta, et siis tegelt oli võimalik see maja ehitada, et muidu muidu oleks otsinud suuremat korterit maja asemel.”

Osade intervjuueeritavate jaoks oli elukohavaliku tegemisel oluline olla perele lähemal, peamiselt põhjusel, et vanemad saavad vajadusel lapsi hoida. Peale pere läheduse pidas mitu intervjuueeritavat oluliseks, et uues elukohas on olemas vajalikud teenused ja tingimused (nt tsentraalne vesi ja kanalisatsioon), millest kõige olulisemaks peeti kooli ja lasteaeda:

„/—/ Aga see kohalik sai tegelikult meie jaoks ka määravaks. See, et abikaasa ema elab x-is ja siis me otsisime ka kohta, et oleks lähedal temale, et oleks kerge lapsehoidjat saada. Ja üldse on meil tegelikult meeldiski siin sellepärast, et see ei ole päris linn aga et siin on tegelikult kõik olemas, et see perearstid on olemas ja et kool on lähedal ja et saab ka tegelikult linna, et kindlasti see oli üks suur murekoht, et et kuidas see tööl käimine siis kesklinnas nagu välja kukub /—/.”

„Hmm no muidugi lapse suhtes ka et ee, et kuna siis laps käis lasteaias ja oli siukene, kas ta oli mingi 3-aastane kui me siia kolisime, et see oli ka üks asi, et oleks lihtsam nagu last kasvatada, et saaks nagu teda kuskile jätta vahepeal, kui on vaja või mis iganes et. Et vanemad ikkagi abiks, et nii meie neile kui nemad meile nagu.”

„Oli ka eramaja aga jah noh. Natuke võib olla väiksem kui see. Tegelikult asukoht nagu pigem

sundis meid nagu siia tulema. Või nagu tahtsime tagasi nagu mere äärde tulla, et kunagi oleme ka siin siinkandis elanud ja siis tahtsime nagu mere pärast ja vanemad elavad ka meil siin viimsi vallas.”

„/–/ Üldse, meil oligi see piirkond oli enam vähem paigas. Mõtlesin, et kuhu me nagu tahaks minna, sest ma kindlasti nagu siia poole linna, et esiteks kus see, et nagu üks vanaema on siin, kes saab lastega aidata.”

„Oligi kool, lasteaed kilomeetri raadiuses ka tsentraalne kanalisatsioon tulemas tsentraalne vesi olemas.“

Oluliseks kriteeriumiks oli ka see, et uus elukoht peab olema eramaja, mis ei vaja suurt remonti ja võimaldab kohe sissekolimist. See toodi välja peamiselt põhjusel, et laste sünniga ei soovitud lisakohustust:

„Meil oli laps kohe tulemas, siis me ei tahtnud lihtsalt oma nioelda pead sellega vaevalt, et me tahtsimegi midagi, kuhu me saaks nagu otse sisse kolida ja elama hakkata /–/.”

„Tahtsime nagu igal võimalusel korterist pääseda, siis me hästi otsisime sellist kohta, kes elab kuskil oma majas võtsime oma kraami kaasa tuleme teile grillima ja et me tõesti hästi tundisime sellisest asjast puudust.”

„Et ja noh, muidugi elukohavalikul saigi palju ka määravaks, et kas minna korterisse või majja, aga korterit ainult seda, et siin tahaksimegi näiteks suvemaja, siis meil on ikkagi mitme kodu vahel sõitmine ja siis pigem maja, et siis meil ei ole mitmes kohas asjad ja nii edasi ja suvemaja ei ole.”

Elukoha valikukriteeriumite puhul oli aga erinevalt kolimise põhjustest oluliseks ka digivõimalustega seotud kriteeriumid. Osa intervjuueeritavaid said uue elukoha valiku teha kaugtöö tegemise võimaluse tõttu. Näiteks leibkond, kes kolis pandeemia alguses, tegi kodu asukohavaliku sellest lähtudes, et leibkonna üks täiskasvanu juba tegi kaugtööd. See andis neile võimaluse kolida Tallinnast välja. Nende puhul sai uue kodu asukoha puhul määravaks ka see, et kodust töötaval leibkonna liikmel polnud juhilube ning teine liige töötas endiselt linnas edasi. Seega tehti

kompromiss: koliti küll linnast välja, kuid piisavalt lähedale, et ka kodust töötav pereliige saaks vajadusel ühistranspordiga linna liikuda ning linnas töötava pereliikme töölesõidu aeg ei muutuks liiga pikaks. Üks intervjuueeritav oli juba üle 10 aastat teinud kaugtööd, seega polnud uue elukoha valik piiratud, kuna töökorraldus võimaldas seda:

„/–/ (kolisime) aga just selletõttu, et mu elukaaslane saab teha kaugtööd nii suures ulatuses ja ikkagi lõpuks otsustasime, et me võtame selle variandi, muidu oleksime jäänud linna.” ja “Tal on võimalik töötada kaugelt, et see oli noh, selle tõttu me tegime sellise otsuse” ja “Tuli jah selline ootamatu pööre, et otsustasime jah kaugtöö tõttu kolida kaugemale”

„Kuna mina töötan eelkõige kaugtöö formaadis, siis minu jaoks nii öelda see elukoha asukoht ei ole nii kriitiline.” ja “Jah ma arvan küll, et see kaugtöö on ikkagi väga suur argument miks ma elan siin, kus ma elan /–/”

„Töölesõidu osa sellest praegusest elukohast võrreldes eelmise elukohaga, et ikkagi on distants sama, et siis me otsustasime, et me julgeme kolida Tallinnast nagu natuke välja.”

„Mina töötan kodukontoris ja teen raamatupidamist teenuseid.” ja “Ja siis ma ka töötasin juba kodukontoris noh nagu enda loodud kontoris.”

Teine osa intervjuueeritavaid olid leibkonnad, kelle puhul kaugtöö tegemise võimalus ei mänginud valikus olulist rolli, kuid kelle jaoks oli oluline digitaristu olemasolu ja selle kasutamise võimalus. Intervjuueeritavad tõid välja, et oluline on internetikaabli olemasolu või vähemalt võimalus selle paigaldamiseks:

„See oli, et internet selles mõttes oli küll teemaks, et naaber pani meil oma masti püsti. Kuna me elasime sellises piirkonnas, kus see levi oli väga kehva, õhu kaudu veel. Ja ja siis oli küll küsimus, et et kas me peame ka omale hakkama masti panema. Ta oli pikalt nagu õhus, isegi otsisime ja otsisime ka nii öelda rahastust, sest lapsed olid kodus, et televiisor ja internet võiks ikkagi olemas olla.”

„Mmm siis see väga populaarne ei olnud, et siis ikka väga seda kaugtööd väga ei tehtud, aga ikkagi elementaarne oli see, et kodus on interneti ühendus olemas, et ilma selleta noh isegi 10 aastat tagasi ei kujutanud elu ilma selleta ette /–/.”

„Ja internet oli oluline, aga see kaugtöö võimalus see oli. Noh, me oleme siin nüüd elanud üle kahekümne aasta tollel ajal see ei olnud selline noh, niivõrd aktuaalne, et ta läks ikkagi, ütleme meie jaoks, ütleme selle koroonajal läks ta selliseks noh oluliseks.”

Intervjueeritavate seas oli ka neid, kellel siiani puudub kodus internetiühendus või kes eelistavad kasutada mobiilset andmesidet:

„Kuigi me oleme nüüd siin majas elanud üle aasta, siis meil ei ole kodus interneti ja ei ole aga siis nii öelda kaabeltelevisiooni, et meil on ainult et vabalevi kanalid /—/” ja „Kuna mu tööandja ee võimaldab mobiilse interneti läbi tööarvuti, et see rahuldab nii öelda tööalased vajadused ja ja ka telefonis on mõningane nii öelda netipakett tööandja poolt, siis mul otseselt ei olegi rohkemat vaja /—/”

„Interneti koha pealt minu meelest ma jätkasin nagu sama paketiga, et mul olisee mingisugune kaardipõhine mingisugune wifi või ma ei tea isegi, mis asjad need on. Onju, et praegu on küll selle valguskaabliga. Aga ja samas see valguskaabli teenus minu meelest ei ole isegi nii stabiilne, kui oli see mingi mint kaart.”

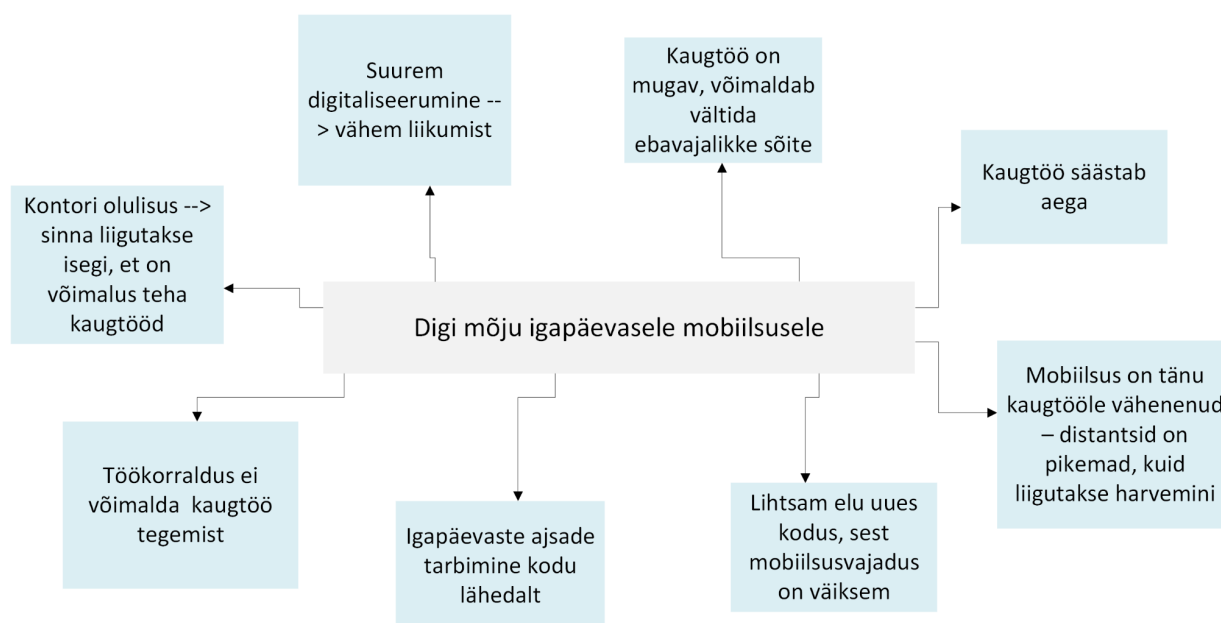
Ülejäänud intervjueeritavate jaoks ei mänginud kaugtöö ega internetiühendus elukohavalikul erilist rolli:

„Seal külas ei olnud internetti, ainult läbi õhu oli onju ja siis ma hakkasin enne kui ma sinna kolisin, hakkasin nagu uurima, et mis variandid on. /—/ ja tegelikult pärast ehitas Telia optika võrgu sinna, et see kindlasti ei olnud kaalukeeleks jah, et pigem oli see, et et see oleks ja tuleks ja ta tuli onju, täna nagu hästi.”

3.2 Digi mõju igapäevasele mobiilsusele

Bakalaureusetöö teine uurimisküsimus otsis vastust küsimusele, mil viisil mõjutab digi intervjueeritavate igapäevast mobiilsust (joonis 5). Intervjuusid tehes joonistus välja selge muster Tallinna lähiümbruse valdade elanike seas: enamik intervjueeritavatest tegid kas täielikult või

osaliselt kaugtööd, mis mõjutas nende vajadust liikuda kodu ja linna vahel, kuid samas kõik soovisid kasutada ja kasutasid edasi teenuseid linnas. Peaaegu kõigi leibkondade puhul oli põhjuseks, et kaugtöötajad käivad teatud päevad nädalas siiski linnas tööl. Teiseks põhjuseks oli mitme leibkonna puhul see, et teine täiskasvanu töötab endiselt linnas ning ei saa üldse või suurem osa ajast kaugtööd teha. Samuti joonistus osaliselt välja muster, kus lapsed käivad linnas koolis või lasteaias. Kõigi intervjuueeritavate puhul tuli välja, et teenused nagu meelelahutus või arstiabi on endiselt seotud ainult linnaga, kuna uues elukohas puudub võimalus neid tarbida.

Joonis 5. Kodeeringuskeem digi mõjust inimeste igapäevasele mobiilsusele. Halli värviga on toodud välja uurimisküsimus. Koondavad koodid on värvitud siniselt ning käsitlevad mobiilsusega seotud teemasid.

Kuigi kõik leibkonnad pendeldavad mingil määral kodu ja Tallinna vahel, on nende mobiilsusvajadus tänu digile siiski vähenenud, peaaesjalikult kaugtöö tegemise tõttu. Sõidetakse vähem, kuid distantid on valdavalt pikemad kui linnas elades:

„Mina otseselt ei igatse (töö käimist), et selleks on noh, teamsigrupid on üldjuhul olemas.” ja „Tegelikult ma ei pea iga päev kontoris käima” ja „mulle endale väga selliselt meeldib, et minu tööks ei ole see ka vajalik nagu et ma ei pea nagu mingisuguseid jooksvaid asju kogu aeg inimestega läbi arutama, et selle läbi telefoni teamsi või otsekontaktide võtmine on nagu väga

okei”

„/–/ et kindlasti see oli üks suur murekoht, et kuidas see tööl käimine siis kesklinna nagu välja kukub, et noh mu mehel ei olnud vahet nagunii ta käis enne auto käib nüüd autoga. Tal ei ole nagu vahet, et võibolla sõita on natuke pikem /–/.”

„Kuna nagu ma mainisin autot ma ei juhi, siis ma ikkagi väga kaugele Tallinnast, kust ma pärit olen, kust mu pere pärit on ja kust ma ikkagi aeg-ajalt tahan käia, et ma väga kaugele nagu sealt ei tahtnud liikuda, /–/ (*praegune elukoht*) on siin Tallinna lähedal, siis see tundus selline kompromiss, et me saime nagu suurema elamise väikese aiaga ja ja ikkagi on mõeldav täitsa käia linna. Et ei ole liiga ajakulukas, et et et need, et need olid need põhilised tingimused. /–/”

Enamus intervjuueeritavaid leidis, et nende linna liikumise sagedus on kaugtöö tõttu langenud, kuid samal ajal pole kaugemal elamine muutnud keerulisemaks Tallinnasse liikumist ja seal teenuste tarbimist. Kuigi enamik intervjuueeritavatest leidis, et linna liikumine pole probleem, oli ka leibkondi, kes leidsid, et pidev kodu ja linna vahel pendeldamine pole mõistlik:

„No jah, noh. Tänapäevaks juba kogu terve pere käib Tallinna vahet eks. Et noh, mis nagu suures pildis on ju vale vale ja võiks ju elada teisiti. /–/ Et noh eks see eks nagu võib olla see kogu see transpordi puhul on. Noh et kui nagu see sõit nagu meeldib ja sobib, siis siis see ei ole probleem, et ta on nagu siuke harjumuspärane osa ongi nagu kogu see logistika sättimine ongi nagu jama ja kulukas ka /–/ Noh, ega ta nüüd jah, mingi super mõistlik ei ole kokkuvõttes.”

Intervjuueeritavate seas oli ka neid, kelle endi või leibkonna liikme töökorraldus ei luba teha kaugtööd ning seega on endiselt vaja liikuda koju ja tööle, kuid tööteekond on pikenenud:

„Noh on veidi rumal käia linna teises otsas tööl ja töökorraldus, mis väga ei võimalda kaugtööd” ja „Mina teen üsna vähe kaugtööd. Tegelikult ei ole töö poolt lubatud, nii et ma pean ikka sõitma Mustamäele autoga”

„No muidugi mõnes mõttes on nagu mugav, et elukoht on linna lähedal, et kui ikkagi keegi peab linnas tööl käima igapäevaselt.

Intervjuudes toodi välja, et kuigi kaugtöö pole olnud kolimise ajendiks, on see võimalus muutnud elu uues kohas lihtsamaks just seetõttu, et on vähem vajadust linna liikuda:

„No põhimõtteliselt see oli väga ikkagi erandlik variant, et lihtsalt see kaugtöö nüüd pärast hiljem on nagu võimaldanud nagu veel lihtsamaks seda elu siin korraldada, et ei pea iga päev ikkagi linna minema.”

„Jah kuna mul on ütleme tundide ettevalmistamine on kõik arvutis, et mul ei ole mingit mõtet tulla siia tegema.” ja „Jaa ja täielikult ja mees töötabki põhiliselt kodus, et noh, kuna ta on õppejõud, ta käib aeg ajalt tegemas neid loenguid, aga põhiliselt ikkagi kodus ja mina saan ka väga palju oma need ettevalmistus asjad ma teen kõik kodus. Ma ei pea siia tulema.”

Mitmest intervjuust käis korduvalt läbi arvamus, et kaugtöö säästab aega, kuid siiski pidasid mitmed intervjuueeritavad töökohta väljaspool kodu oluliseks sidepunktiks ning osaliselt seetõttu käiakse ikkagi kontoris:

„Mulle tundub, et see kontor nagu pidepunktina ikkagi on oluline infovahetuse mõttes ja nüüd see okei, see et tekitatakse siin mingid suhtlusplatvormid ja muid ühiseid *Teams*-i koosolekuid ja mingeid ühisdokumendihaldust jne. Aga noh ta ikkagi midagi annab juurde küll selgelt.”

„Ei saa öelda, et eelistada, pigem on asi siin tasakaalus, et siin peab olema mõlemat. Ma arvan et hübriid on see sõna. Füüsiline kontakt peab olema ikkagi seal kontoris inimestega või see nägemine ee et noh, jämedalt öeldes pooleks ta võiks olla.” ja „Kindlasti ma arvan, et see see võimalus peab olema, et et, kui ma vahetaks tööd, siis just see oleks nagu esimene asi, et kui öeldakse mulle, et ma ei saa nagu kaugtööd teha, siis ma ei hakkagi seda kaaluma, et see ei ole midagi üldse millega ma nõus olen onju aga teisest küljest ma arvan, et see võimalus peab olema ka kontoris käia /-/. ”

Intervjuusid analüüsid tuli välja, et digi ei mõjuta otseselt mobiilsust või kodu lähedal tarbimist, aga oluline on mugavus. Need, kes valisid kaugtöö võimaluse tõttu linnast kaugemale kolimise, tahavad igapäevaseid teenuseid ja kaupu tarbida kodu lähedal, et nad ei peaks sooritama

ebavajalikke sõite. Ehkki digi ei mõjuta otseselt mobiilsust, mõjutab kaugtöö tõttu linnast eemal elamine siiski tarbimist ja lapse koolivalikut:

„Sellised kõige sagedasemad vajadused, millele ma nüüd siis mõtlen näiteks spordiklubi, poed, raamatukogu eee et need on nagu siin kohapeal olemas ja siis laste mänguväljakud ja sellised parke ja asju on siin küll piisavalt, et need nendest otseselt jah puudust ei ole, et kõige kaugemale jääkski võib olla siis eee see perearst.”

Leibkonnad püüavad tarbida kodu lähedal, kuid paljud tarbivad siiski linnas või suuremates keskustes. Näiteks tõid kõik intervjuueeritavad välja, et meelelahutust, arstiabi jms tarbivad nad kõik ikkagi Tallinnas:

„Jah ja ma püüan ikka lähemalt. /–/, et tegelikult vaatad nagu jooksvalt, et kustkaudu on konkreetsel päeval mõistlikum ja noh, see ka mõnevõrra mõjutab, et mis sul jääb tee peale /–/”

„Varsti võibolla need tegelikult ma isegi praegu on juba see et linna asja otseselt ei ole, et ja okei kinos pead selle või käima või lapse sinna viima ja tööl käima, aga ülejäänud asjad on tegelikult kõik kohapeal olemas /–/.”

„Võimalusel ma otsin igasugust teenuseid, mis ma ei tea kuskil, kelle käest saab otse midagi osta, toetada kogukonna liikmeid, milleski, et võimalusel hästi sellist kodulähedasse, kelle kodulähedase teenuseid jah eelistan.”

„Ja noh, tegelikult nüüd ka sellest meie kohalikust poest. Midagi midagi ikka käin ostmas, aga suuremad ostud kui ma lähen nagu nii öelda sisseoste tegema siis ma lähen pigem ikka sinna suurematesse.”

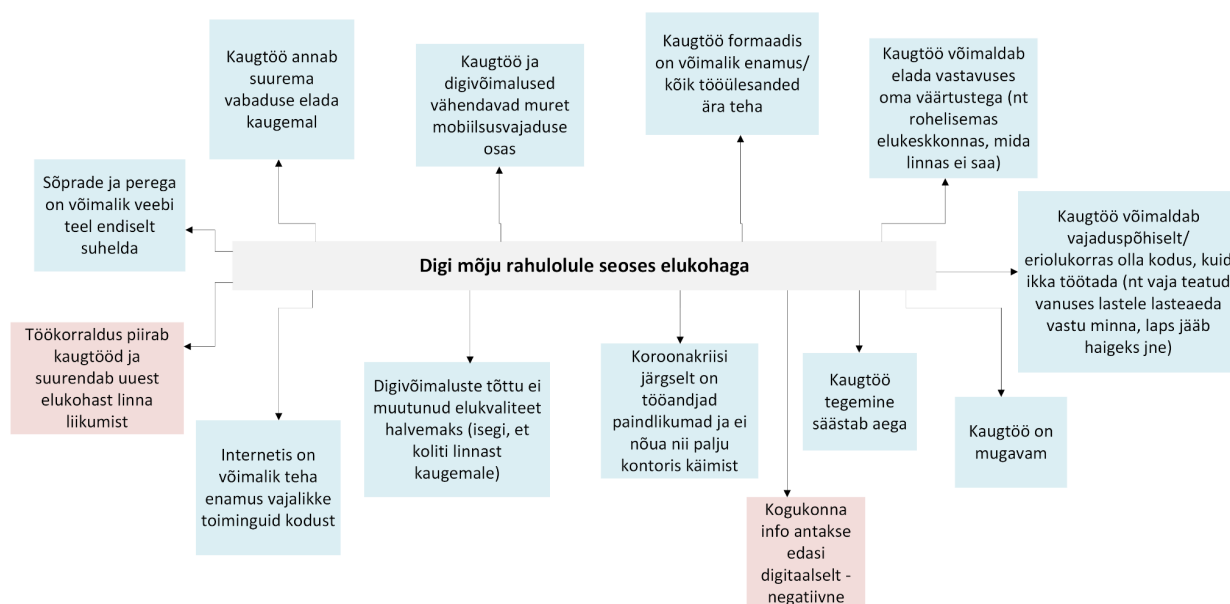
„Ja ikka käin linnas jah, mis iganes põhjusel, kas lähen otse selle asja pärast või läheb midagi muud ja siis teen mitu asja korraga ikka iga nädal vähemalt ikkagi korral satun linna ikkagi.”

Ühe intervjuueeritava puhul on töö muutunud veel digitaalsemaks, mistõttu on tööga seotud mobiilsus veel rohkem langenud.

„Põhimõtteliselt mul nagu kolleeg ei ole, et kuna ma olen iseendale tööandja üksi, teen ja üksi olen, aga noh, ma olen nagu klientidega läbikäimine, et ma mõtlen, et mis ajast mul nagu muutus, pigem on see selle digipöördega muutunud jah. On muutunud see, et mul tuleb dokumente lihtsalt nii palju nii palju nagu digitaalselt.” ja „Kuni 10 aastat äkki, et kui nagu järjest rohkem on digitaalseks muutunud asjad. Et jah et see see on nagu muutnud, seda mul enda kohal käimise mingit sagedust, et et ma mõnda klienti ma tõesti ei ole vist mitu aastat juba näinudki nagu silmast silma /-/.”

3.3 Digi mõju inimeste rahulolule seoses elukohaga

Bakalaureusetöö kolmas uurimisküsimus keskendus sellele, mil moel on digi või kaugtöövõimalus suurendanud elanike rahulolu elukohaga (joonis 6). Rahulolu on tihedalt seotud inimeste igapäevasest mobiilsusest tingitud aspektidega, mistõttu analüüsitud koodid osaliselt kattuvad.

Joonis 6. Kodeeringu skeem digi mõjust elukohaga rahulolule. Sinise värviga on toodud välja positiivsed või neutraalsed ning roosaga negatiivsed koodid seoses rahuloluga elukoha osas.

Koode analüüsid tuli välja, et üldiselt oli töö fookuses olnud konkreetse ühiskonnagrupi jaoks digil positiivne mõju rahulolule seoses elukohaga, kuid esines ka üksikuid negatiivseid aspekte. Kõige enam mainisid intervjueritavad seda, et kaugtöö säästab aega: kaugemal elamine pikendab töölemineku aega, kuid tänu kaugtööle pole vaja nii palju liikuda. Töölemineku arvelt säästetud

aeg suurendab rahulolu elukohavalikuga. Toodi ka välja, et tänu digile pole elukorraldus eriti muutunud, kuid on rohkem võimalusi aega planeerida:

„Paar päeva nädalas (*käib kontoris*). Ajaliselt andis see nagu võidu ja.”

„Kui on selline koosolek. Kust ma tean, et ma pean ainult kuulama ja ma ei ise nagu võibolla rääkima ja ei ole võib olla nii palju ekraani jälgimist vaja, siis ma olen mõnikord kasutanud võimalust, et ma siis jalutan samal ajal ja kuulan, et saan telefonist teha, mis on nagu väga mugav.”

Intervjueeritavad tõid korduvalt välja, et kaugtöövõimalus on mugavam ning positiivne on see, et niisugune tööformaat võimaldab vajadusel jääda koju, mis vähendab ebavajalikke sõite. Mainiti ka, et pärast koroonakriisi on tööandjad üha paindlikumad ning ei nõua iga päev kontoris käimist. Koju jäämine võimaldab osade intervjueeritavate sõnul pühendada rohkem aega lastele: näiteks on mugavam käia lastel lasteaias järel või olla haige lapsega kodus, ilma et töö tegemine kannataks või oleks vaja võtta haigusleht.

„Kontoris see on, et kui meil on mingid ühised üritused, koosolekud, seminarid, siis ma ikkagi üritan minna kohale, aga jah mõnikord on mugavam jääda veebi /-/.”

„Nendel päevadel, kui ma pean käima linnas tööl, kas siis oma kontoris või või siis partner asutustes või veel kuskil ja siis mul ikkagi läheb linna ja tagasi jõudmisele peale peaaegu paar tundi sõitu. /-/ olen nüüd ära harjunud kaugtööga, mul oleks väga raske ohverdada igapäevaselt seda kahte tundi laste kõrvalt /-/. Tänu sellele, et ma saan teha kaugtööd, ma saan minna varem lastele lapsele lasteaeda järele ja ma saan olla noorema lapse jaoks olemas kui ta tuleb, siis koolist ja huviringidest koju, et. Jah minu jaoks, mul oleks väga raske praeguses etapis (*käia igapäevaselt tööl*).”

„Ja kindlasti meeldib, et seda just see on võimalus, et jah, ma saan igapäevaselt käia kui lapsed on terved /-/ ja ka, kui ei ole võimalust minna – tõesti, ma ei pea võtma haiguslehte. Mul on küll raskem töötada, kui on haige laps on ju, et et siis sellise nohuse kõhase lapsega, aga ma saan selle tehtud.”

Kuigi digi ja kaugtöö pole olnud osade leibkondade jaoks kolimise ajendiks, siis mitmed tõid välja, et see on muutnud elu hiljem mugavamaks:

„No põhimõtteliselt see oli väga ikkagi erandlik variant, et lihtsalt see kaugtöö nüüd pärast hiljem on nagu võimaldanud või nagu veel lihtsamaks seda elu siin korraldanud, et ei pea iga päev ikkagi linna minema.”

Peaaegu kõik intervjuueeritavad tõid välja, et digilahendused, nagu e-riigi teenused, kiire internet ning kaugtöö tegemise võimalus, võiks tulevikus muuta inimeste elukohavalikud vabamaks. Tänu nendele võimalustele saavad inimesed kolida linnadest kaugemale, sest on võimalik säilitada töökoht, parandades samaaegselt elukvaliteeti. Intervjuueeritavad tõid ka välja selle, et inimesed ei pea enam tihedalt linnas koos elama ja saavad elada meelepärases rohelisemas keskkonnas, sest pole vaja olla linnaga nii tihedalt seotud. Koroonaajal normiks saanud kaugtöö võimaldas ühel leibkonnal katsetada maal elamist ning kaugtöövõimaluse püsimisel kaaluvad nad tulevikus täielikult maale kolimist:

„Mina arvan, et see kindlasti ongi see, et sul oled oma elukoha valikul vabam kui enne. Et noh, nagu see, et me üldse julgeme seda mõtet veeretada, et et äkki maale kolida. Minu meelest paljud inimesed on seda ka juba teinud /—/ Aa jah ma arvan, et see see ongi see, et lihtsalt ma vähemalt loodan seda mulle tundub, et see läheb sinna suunas ja mulle meeldiks see mõte, et kõik ei peagi elama Siin pead jalad koos Tallinnas” ja „Kindlasti digiareng soodustab seda valikut töötamise osas ja paindlikkus luuakse ja siin ongi, et siis kas sellega tulevad kaasa ka tööandjad.”

„Seal on väga mõnus keskkond (*maakodus Laulasmaal*), loodus, mõnus vaikne, kui saab kaugtööd teha, siis tegelikult see ei olegi nii nii raske, et sealt ütleme nii et kui me enne, kui me siia kolisime, siis me nagu vana korteri müüsisime maha, siis me mingit sellist kuu või paar tegime niimoodi, et me elasimegi maal ja käisime linnas tööl. Ja noh, see ei olnud tegelikult nii hull. Ja kui sinna veel see kaugtöö võimalus ka lisada, siis tegelikult see on võimalik.”

„Mis seal salata ja meil ikkagi veeretame natukene seda mõtet ka, et et kui kui võibolla lapsed lastel, pole vaja enam koolis käia või ei ela kodus siis võibolla üldse läheks. Täitsa maale elama et koliski sinna Laulasmaale ära.”

Mitme vastaja puhul tuli välja, et kaugemale kolimise, aga ka muude elukorralduslike põhjuste tõttu vähenes sageli suhtlus sugulaste ning sõpradega. Seda toodi esile pigem kolimise ja uue

elukoha negatiivse aspektina, kuid mõne intervjuueeritava sõnul on see suhtlus osaliselt kolinud digikeskkonda:

„Kuna koroonaga oli niikuinii siuke tume aeg ega me siis nagu väga reaalselt kokku ei saanud, et meil oli rohkem virtuaalselt kokkusaamised ja /-/.”

„Et me nagu sõpradega üritame nagu sellist kontakti hoida ka virtuaalselt, et me teeme meid lauamänguõhtud, et kuskohas mängin mõnda strateegilist mängu ja siis igaüks on enda kodus arvuti taga. Aga noh, suhtleme ühiselt läbi messengeri”

Üks leibkond tõi välja, et tänu kaugtöövõimalusele ette võetud kolimine tõstis nende elukvaliteeti ja suurendas pere rahulolu, sest lastel on uues kohas parem elukeskkond. Tänu digivõimalustele ei muutunud tuntavalt teised elukvaliteeti mõjutavad tegurid, mistõttu oli kolimise mõju kokkuvõttes positiivne:

„Jah ja keskkonna mõttes olen ka rahul, et üldse on suur asi see, kui sa tuled kodust välja, siis sa ei asu otse tänavale, kus autod kiiresti vuravad, vaid sulle on ikkagi oma aed, nii selline oma siseõu, kus nagu arvestatakse kõigiga, et kõik teavad üksteist.” ja „Meie kolimine kiideti heaks, sest noh see oli palju suurem elukoht ja lastel on nagu toredam üles kasvada.”

Intervjuude käigus esitati küsimusi inimeste tegevuste kohta digiruumis. Üks leibkond ütles, et kuna nad elavad linnast väljas, eelistavad nad teha suurema osa toimingutest kodust. Nad leidsid, et suures osas on võimalik asjad interneti teel ära teha. Peaaegu kõik intervjuueeritavad leidsid, et kaugtööl on võimalik enamus tööasju ära teha, pidades videokoosolekuid ning kasutades meili- ja dokumendihaldusprogramme:

„Mhmh ma arvan ikkagi selle põlvkonna inimesed, kes on sellega harjunud, et kõik asjad on internetis tehtavad või noh kõigepealt ütleme nii, et kui midagi ükskõik mida vaja on, siis kõigepealt vaatad internetti. Ja kui tõesti selgub, et ei saa ja veelkord kontrollid ja ikka ei saa, siis hakkame kohapeale minemisest rääkima, et ikkagi mina olen selgelt seda meelt, et ma tahan kõik kaugelt ära teha. Mulle ei meeldiks kohapeal käia.”

Mitmel leibkonnal oli kolides mure oma kodukoha liikumisvõimaluste pärast. Tänu digiarengule, ennekõike kaugtööle, on leibkondade liikumismure uues elukohas leevenenud, kuna enam pole

vaja iga päev linna sõita:

„/–/ Selle selle jah ühistranspordi pärast, et kas siin üldse on võimalik kuidagi liigelda, aga aga ja siis ütleme siis, kui see aeg kätte tuli, et ma tööle pidin minema, et siis need bussid kuidagi sujusid kenasti, et et siis ei olnud enam üldse probleemi, et mul on need omad päevad ja kellaajad /–/.”

„Praegu ma olen kuidagi niimoodi, et ma ütleme niimoodi, et ma käin 2 päeva nädalas, käin koha peal ja siis ülejäänud aja teen kodus.”

Peaaegu kõik intervjuueeritavad pidasid olulisteks väärtusteks liikumist ning rahulikku ja rohelist elukeskkonda. Kuna intervjuueeritavate eelmine elukeskkond oli linnaline (paljud kolisid korterist eramajja), tõstsid nad esile, et praegu saavad nad tänu digile elada vastavuses oma väärtustega, mis suurendab rahulolu koduga.

Enamus intervjuueeritavaid tõi välja, et kaugtöö ja muud digivõimalused on mingil määral parandanud nende elukvaliteeti ja tõstnud rahulolu elukohaga ja mobiilsusega. Üks intervjuueeritav leidis, et digivõimalustel on ka teatud negatiivseid aspekte. Nimelt antakse kogukonnas infot peaaegu ainult veebi teel, aga kuna intervjuueeritav ei kasuta sotsiaalmeediat, ei saa ta kogukonnas liikuvat infot kätte. Samuti on osad digiplatvormid, näiteks koduleheküljed, liiga staatilised – lihtsalt teavitavad elanikke, kuid ei kaasa neid:

„Võib olla ainult see, et et omavalitsus võtab enesestmõistetavalt seda, et kõik suhtlus on kolinud facebooki ja ja mul vahepeal nagu on tunne, et mingid teemad loetakse nagu facebooki kaudu. /–/ Kui KOV tahaks nagu jõuda nendeni (*lasteni*). Ja noh mingi hetk nad nagu ju võiksid jõuda, et kust nagu see info siis peaks tulema, et sest koduleht on ikkagi suhteliselt selline staatiline ja okei, see on küll mingi uudiste voog ka, aga no see on selline kogu, ta ei ole ju väga selline kaasav voog on lihtsalt selline, et me oleme teavitanud.”

Ühe intervjuueeritava töökorraldus ei võimaldanud teha kaugtööd ning tema jaoks on linnast kaugemale kolimine osutunud pigem negatiivseks kogemuseks ning vähendanud rahulolu uue elukohaga. Temaga seotud leibkond leidis, et kuna üks pereliige töötab edasi linnas, on nende elukohavalik tehtud pigem olude sunnil. Samas nentisid nad, et kui töökorraldus lubaks, oleksid nad avatud kolima linnast veel kaugemale:

„Noh, on veidi rumal käia linna teises otsas tööl ja töökorraldus, mis väga ei võimalda kaugtööd” ja „Mina teen üsna vähe kaugtööd. Tegelikult ei ole töö poolt lubatud, nii et ma pean ikka sõitma Mustamäele autoga”

„Jah siin ma oskan võib olla ka natuke kaasa mõelda, et praegu me elame ikkagi siin, kus me elame seetõttu, et mu elukaaslane peab käima igapäevaselt tööl. Kui ta ei peaks oleks nagu valikuvabadust ja paindlikkust palju, palju rohkem. Et võib olla me oleksime veel kaugemal nii öelda suurtest keskustest võib olla isegi täitsa maakohas.”

Üldiselt olid intervjuueeritavad praeguses eluetapis oma elukohaga rahul ja seda paljuski tänu digile ning kaugtööle. Digiteenuste kättesaadavus vähendab vajadust igapäevaselt liikuda ning võimaldab inimestel aega paremini planeerida. See tähendab, et töö, ostud, asjaajamine ning suhtlus pole enam nii tihedalt seotud füüsilise asukohaga, mis omakorda toetab elu väljaspool linnakeskusi ja suurendab rahulolu elukorraldusega.

Mõni intervjuueeritav tõi siiski välja digi negatiivseid aspekte: liigne digitaalne info jagamine võib jätta teatud inimesed infost kõrvale. Samuti oli neid intervjuueeritavaid, kelle töökorraldus pole piisavalt paindlik ning kes peavad endiselt kodu ja linna vahel pendeldama – see on vähendanud rahulolu elukohaga.

Mõned intervjuueeritavad märkisid, et kaaluvad tulevikus linna tagasi kolimist. Enamasti mainiti põhjusena muutunud elukorraldust: lapsed kasvavad suureks ja pere ei vaja enam nii suurt elamispinda, eriti, kui lapsed ei plaani tagasi pöörduda. Samuti toodi välja, et tagasi või mujale kolimise otsust võivad mõjutada elusündmused, nagu lahkuminek või soov kolida veelgi kaugemale maale.

4. Järeldused ja arutelu

Bakalaureusetöö eesmärk oli uurida, kuidas digivõimalused ja kaugtöö mõjutavad inimeste elukohavalikuid ning igapäevast mobiilsust. Selleks viidi läbi üheksa kvalitatiivset intervjuud Tallinnast linna tagamaale kolinud inimestega, kes teevad või võiksid teha kaugtööd. Arutelus seoti intervjuude tulemused teoreetilises osas esitatud teiste autorite seisukohtadega, et hinnata, kui võrd varasemad teadusuuringud peegeldavad käesoleva töö empiirilisi leide ning millise uue teadmise lisab bakalaureusetöö teema mõistmisele.

Bakalaureusetöö tulemused näitavad, et digivõimalused polnud määravad Tallinnast linna tagamaale kolijate seas, kuid olid elukohavalikul siiski olulised otsust mõjutavad kriteeriumid. Samuti selgus intervjuudest, et digivõimalused on muutunud oluliseks elukorralduse osaks pärast elukohavahetust. Kvalitatiivne uurimisviis on võimaldanud välja tuua huvitavaid lisanüansse, mida kvantitatiivses, statistikale toetavas uurimuses ei pruugi alati olla võimalik märgata.

Olulisemateks elukoha vahetamise põhjusteks olid näiteks pere suurenemisest tingitud vajadus suurema eluruumi järele, parem elukeskkond, võimalus ehitada oma maja jne. See järeldus kinnitab teoreetikute väidet, et kolimisotsus tehakse tihti traditsiooniliste tingimuste ajendil nagu suurem eluruum, selle taskukohasus või soov elada rohelisemas keskkonnas (Mulder ja Hooimeijer, 1999; Jansen, 2020; Clark ja Onaka, 1983; Kim jt, 2005).

Kõige enam joonistus välja muster, milles elukohavahetuse peamised põhjused olid seotud perekonna elutsükliga. Arvestades, et intervjuude valim koosnes valdavalt lapsi kasvatavatest nooremas keskeas peredest, kelle töö iseloom võimaldas (osalist) kaugtööd, ei saa teha järeldusi kõigi ühiskonnagruppide kohta. Valim on sotsiaalselt aktiivse ja majanduslikult pigem stabiilse sihtrühmaga, kellel on võimalik langetada elukohavalikuid ennetavalt ja strateegiliselt. Teiste ühiskonnagruppide, näiteks digitaristust eemale jäävate või madalama sotsiaalmajandusliku staatusega inimeste puhul võivad valikud ja mõjutajad olla teistsugused. Elukaareteooria kohaselt on inimeste elukohavalikud seotud erinevate prioriteetidega parasjagu käimasolevas eluetapis (Rossi 1955 cit Jansen, 2020). Antud töös analüüsitud leibkonnad olid peaaegu kõik (ühe erandiga) lastega pered, kelle kolimise põhjuseks oli pere suurenemisest tingitud vajadus suurema elupinna järele. Nende kolimise ajendid kattusid teoorias Kim jt (2005) ja Clark & Onaki (1983) poolt

väljatoodud teguritega ehk eluasemevajaduse ning sooviga elada paremas keskkonnas ning Karsteni (2020) märgituga, et äärelinnas pakutavad eluasemed on suuremad ja taskukohasemad.

Enamuse intervjueeritavate jaoks polnud digivõimalused kolimise põhjuseks. Küsitletute seas oli leibkond, kes küll kolis traditsioonilisel põhjusel, kuid kelle jaoks oli kaugtöö tegemise võimalus oluline tegur, mille põhjal valiti uus eluase linnast väljas. Selle leibkonna üks liige tegi juba enne kolimist kaugtööd, mis võimaldas neil valida uut elukohta sõltumatult töökoha asukohast. Nende juhtum kinnitab Delventhali jt (2020) väidet, et kaugtöö pakub inimestele vabadust elukeskkonna valikul ning võimaldab valida kodu vastavalt isiklikele väärtushinnangutele, mitte lähtuvalt töökoha lähedusest.

Digivõimalused ei olnud enamikel juhtudel kolimise esmane põhjus, kuid vaatamata sellele kinnitavad töö tulemused, et digitaristu ehk kiire interneti olemasolu oli uue elukoha valikul oluline. Gallent (2022) ning Vogiazides & Kawalerowicz (2022) on välja toonud, et just pandeemia ajal hakkasid inimesed enam väärtustama elukeskkonna kvaliteeti ja eluasemeid, kus on võimalus luua kodukontor. Nad leidsid, et kaugtöö tegemise tõttu on suurenenud vajadus paindlikuma elukeskkonna järele, mis võimaldaks töötada kodust, ja selle üheks oluliseks eelduseks on hea digitaristu. Paljud intervjueeritavad mainisid, et internetiühenduse kvaliteet oli üks esimesi asju, mida uue kodu puhul kontrolliti.

Teise uurimisküsimusena käsitleti digivõimaluste ja kaugtöö mõju inimeste igapäevasele mobiilsusele. Analüüs näitas, et kuigi inimesed on kolinud linnast välja, on nende seotus linnaga säilinud – töö, haridus ja teenuste tarbimine toimub endiselt sageli Tallinnas. Samas on igapäevane liikumine siiski vähenenud. Delventhal jt (2023) on oma analüüsis toonud välja, et digivõimalused ja kaugtöö vähendavad arvuliselt inimeste pendeldamist, kuid samal ajal pikendab kaugemale kolimine pendeldusdistsantsi. Intervjuudest ilmses, et täieliku või osaaajaga kaugtöö tegijad sõidavad pärast kaugemale kolimist harvem linna ning on kolides arvestanud, et vahemaad pikenevad.

Kaugtöö on muutnud mitme leibkonna liikmete mobiilsust: paljud töötavad kodus mitu päeva nädalas ja käivad kontoris vaid osaliselt. Hübriditöö on aidanud vähendada pendelrännet. Mitmed intervjueeritavad märkisid, et kuigi nad teevad kaugtööd, on kontoris käimine siiski oluline infovahetuse ja sotsiaalse kontakti hoidmiseks. See kinnitab Denhami (2021) sedastust, et füüsiline

töökeskond ei ole täielikult asendatav ning et kaug- ja kontoritöö kombinatsioon võib olla optimaalne lahendus nii tööandja kui ka töötaja jaoks.

Lisaks tööle mõjutavad digivõimalused ka muid igapäevategevusi. Intervjuud näitasid, et kasvanud on harjumus kasutada e-teenuseid ja korraldada rohkem igapäevaseid toiminguid interneti kaudu, näiteks ostlemine, dokumentide esitamine ja suhtlemine kogukonnaga. See sobitub Gallenti (2022) väidetega, mille kohaselt on digivõimalused muutnud peale töökorralduse ka tarbimisharjumusi ning vähendanud vajadust füüsiliselt liikuda.

Üks oluline nüanss, mis intervjuudest esile kerkis, on kohaliku tarbimise tähtsuse kasv. Paljud intervjuueeritavad tõid välja, et kaugtöö tõttu veedavad nad rohkem aega kodus ning on seetõttu hakanud sihipäraselt kasutama kodulähedasi teenuseid, näiteks ostma toitu kohalikest poodidest, kasutama lähipiirkonna sportimisvõimalusi ning eelistama kodulähedasi lasteasutusi. See kinnitab, et digitehnoloogia areng on vähendanud pendeldamisvajadust ja soodustanud e-teenuste kasutamist ning tõstnud ühtlasi kohaliku elukeskkonna ja taristu rolli igapäevaelus.

Kolmas uurimisküsimus käsitles digivõimaluste ja kaugtöö mõju inimeste rahulolule elukohaga. Intervjuudest ilmnese, et kuigi keegi ei kolinud otse digivõimaluste tõttu, on need muutunud igapäevaelu oluliseks osaks ja suurendanud rahulolu uue elukohaga. Intervjuueeritavad tõid korduvalt välja, et kaugtöövõimalus on muutnud uues kohas elamise oluliselt mugavamaks (vrd Delventhal jt, 2023). Need, kes teevad kaugtööd täiskohaga, pidasid seda oluliseks eelduseks kolimisele Tallinna lähiümbrusse. Isegi kui digi polnud kolimisotsuse põhjus, on see muutunud rahulolu kujunemisel võtmeteguriks. Samuti märgiti, et internetiühenduse kvaliteet ja e-teenuste kättesaadavus aitavad hoida sotsiaalseid ja majanduslikke sidemeid, mis on olulised ka linnast väljas elades. Parem internetiühendus aitab kompenseerida kaugusega kaasnevaid miinuseid.

Intervjuueeritavad mainisid veel, et tänu kaugtööle on võimalik aega paremini planeerida. Kaugtöö võimaldab vajadusel jääda koju ning pühendada rohkem aega lastele, näiteks mugavam on minna lastele kooli või lasteaeda järele või jääda haige lapsega koju, ilma et töötegemine kannataks või oleks vaja võtta haiguslehte. See argument tuli esile, kuna enamik intervjuueeritavaid oli noores keskeas ja väikeste lastega leibkonnad. Kabir jt (2025) toovad uuringus välja, et kaugtöö võimaldab töö- ja eraelu tasakaalu (*work-life balance*). Näiteks võimaldab see hoolduskohustustega töötajatel (lapsevanematel) paindlikult täita pere- ja tööülesandeid

ohverdamata töö tulemuslikkust (Kabir jt, 2025).

Bakalaureusetöö jaoks tehtud intervjuud näitavad, et traditsioonilised kolimispõhjused nagu ruumipuudus, pere kasvamine, elamispinna taskukohasus ja soov rahulikuma elukeskkonna järele – on endiselt vähemalt nende puhul olulisemad kui digivõimalused. Samas on digivõimalused ja kaugtöö kujunenud oluliseks toetavaks teguriks, mis võimaldab ja lihtsustab linnast väljas elamist.

Antud uurimuse empiirilised tulemused sobituvad osaliselt teoreetilise raamistikuga, mis käsitleb digivõimaluste rolli elukohavalikus ja mobiilsuses. Kuigi paljud autorid rõhutavad digi kui kolimisajendi kasvu, siis antud uurimuse tulemused osutavad pigem sellele, et Tallinna tagamaale rändajate osas tuleks digi käsitleda pigem võimaluste looja, mitte kolimise esmase tõuketegurina. Kolijateks olid pereas leibkonnad, kelle eluaseme vajadus oli muutumas või muutunud seoses pere kasvuga ning sobivat taskukohase hinnaga eluaset Tallinnast ei leitud. Samas toetasid digivõimalused rännet linna äärealadele, kuna soodustasid igapäevase pendelrände vähenemist.

Digivõimalused ei pruugi otse põhjustada kolimisotsust, kuid loovad uue raamistiku, milles otsuseid tehakse. Digivõimalused ei ole kõiki inimesi võrdselt mõjutav tegur, kuid mõne jaoks loob see võimalusi. Tulevikus, kui kaugtöö ja digiteenused muutuvad veelgi tavapärasemaks, võib oodata, et nende roll elukohavahetuse ja igapäevase mobiilsuse vajaduse mõjutajana kasvab.

Kokkuvõte

Käesolev bakalaureusetöö uuris, kuidas digivõimalused ja kaugtöö mõjutavad inimeste soovi vahetada elukohta ja nende igapäevast mobiilsust. Fookuses olid Tallinna lähiümbrusesse kolinud inimesed, kes saavad teha kaugtööd. Töö eesmärk on paremini mõista, kas ja kuidas on digivõimalused mõjutanud elukohavalikuid, mil määral mõjutavad need igapäevast liikumist ning kuidas seostuvad need rahuloluga uue elukohaga.

Empiiriline analüüs põhineb kvalitatiivsetel intervjuudel, mille töö autor tegi Tallinna lähipiirkondades elavate inimestega. Tulemused näitavad, et digivõimalused polnud valdavalt kolimise esmaajendiks, vaid domineerisid traditsioonilised põhjused nagu pere suurenemisest tulenev vajadus vahetada eluaset ja elukeskkonda, eelkõige soov suurema elamispinna ning rahulikuma elukeskkonna järele. Ometi kujunes digivõimaluste, eriti internetiühenduse olemasolu oluliseks tingimuseks uue elukoha valikul.

Mobiilsuse osas ilmnes, et kuigi side Tallinnaga on säilinud, näiteks töö, kooli või teenuste kaudu, on igapäevane liikumine vähenenud. Kaugtöö võimaldab töötada kodust mitmel päeval nädalas, vähendades vajadust pendeldada, ja korraldada elu praktiliselt. Samas väärtustasid mitmed intervjuueeritavad kontorit kui olulist sidepunkti ja sotsiaalset keskkonda, mistõttu nad eelistasid hübriidtööd.

Digivõimalused suurendavad rahulolu uue elukohaga, pakkudes paindlikkust ning võimaldades elukorraldust, milles on ühendatud soodus elukeskkond, tasakaalus töö- ja eraelu ning tööhõive. Kuigi mitu rahvusvahelist autorit on rõhutanud digivõimaluste kasvavat rolli elukohavalikul, siis empiirilised uurimistulemused Tallinna tagamaale kolimise näitel seda ei kinnita. Uurimuse tulemustest selgub, et Tallinna tagamaale rändajate jaoks on digivõimalused pigem tegur, mis võimaldab ja toetab linnast väljas elamist, kuid pole kolimise esmane põhjus. Arenevad digivõimalused võivad aga tulevikus rohkem mõjutada elukohavalikut ja igapäevaseid liikumismustreid. Järgmised sellealased uurimused võiksid haarata ka teisi sotsiaalmajanduslikke ja demograafilisi rühmi.

The Impact of Digital Facilities on Residential Choice and Everyday Mobility: A Case Study of the Tallinn Area

Epp Vallikivi

Summary

This bachelor's thesis examines how digital facilities and remote work influence people's desire to relocate and their everyday mobility. The focus is on people who have moved to the vicinity of Tallinn and work either fully or partially remotely. The aim of the study is to understand how digital facilities have influenced residential choices – if at all – to what extent they affect everyday movement, and how these factors relate to satisfaction with the new place of residence.

The empirical analysis is based on qualitative interviews conducted with people living in areas near Tallinn. With one exception, the interviews were carried out with families with children, respondents were in their early middle age. The results show that digital facilities were not the primary reasons for moving – traditional reasons such as changes in housing and living environment needs due to family growth dominated, including the desire for a larger living space and a calmer, safer living environment. Although the motivations for moving were rooted in more traditional factors, it emerged that digital facilities – especially the availability of good internet connection – played a role in the selection criteria for the new place of residence and were an important prerequisite when choosing a new home.

The second research question of the study dealt with aspects related to people's everyday mobility. In terms of mobility, it became apparent that although the connection to Tallinn remains – through work, schools, or services – daily movement has decreased thanks to remote work and digital facilities. Remote work allows people to work from home on several days a week, reducing the need to commute (and the time spent commuting) and making everyday life more manageable. At the same time, several interviewees valued the office as an important point of connection and a social environment, which is why many preferred the hybrid work format.

Digital facilities increase satisfaction with the new place of residence by offering flexibility and enabling a lifestyle that combines a favorable living environment with work-life balance and continued employment. The availability of digital services reduces the need for daily movement

and allows people to plan their time more effectively. This means that work, shopping, errands, and communication are no longer as closely tied to physical location, which in turn supports life outside city centers and increases satisfaction with daily living arrangements. However, the study also revealed that the widespread use of digital facilities can bring certain negative aspects—the most notable being that excessive reliance on digital information sharing may leave some people excluded. This was highlighted, for example, in relation to information provided by the local municipality.

Although many international authors emphasize that the role of digitalization as a driver of relocation is growing, the results of this empirical study do not confirm that digital facilities play a decisive role in the decision to move to the outskirts of Tallinn. The results show that in the context of those relocating to the outskirts of Tallinn, digital facilities have become more of an enabler—a factor that makes living outside the city possible and supports it, rather than being the primary push factor for moving. However, in the future, the development of digital facilities may increase their impact on residential choices and everyday mobility patterns. Future research could explore in more depth how digital facilities affect residential choices across different socioeconomic and demographic groups, and what role remote work and digital services play in residential stability, development, and the use of local services.

Tänuavaldused

Soovin tänada juhendajaid Anneli Kährikut ja Bianka Plüschke-Altofi, kes aitasid mind töö kirjutamise protsessis, jagasid nõuandeid ja soovitusi ning olid alati valmis kohtuma ja tagasisidet andma.

Kasutatud allikad

Ahas, R., Silm, S., Leetmaa, K., Tammaru, T., Saluveer, E., Järv, O., Aasa, A., Tiru, M., 2010. Regionaalne pendelrändeuring. Kättesaadav: https://aasa.ut.ee/failivahetus/Regionaalne-pendel%C3%A4ndeuring_TU_2010.pdf (viimati vaadatud 24.03.2025).

Al-Marroof, R. S., Salloum, S. A., Hassanien, A. E., Shaalan, K., 2020. Fear from COVID-19 and technology adoption: The impact of Google Meet during Coronavirus pandemic. *Interactive Learning Environments*, pp.1–16. <https://doi.org/10.1080/10494820.2020.1830121>.

Aner, L. G., 2016. Dwelling habitus and urban out-migration in Denmark. *European Urban and Regional Studies*, 23(4): 662–676. doi: 10.1177/0969776414532932

Banister, D., 2005. *Unsustainable transport: City transport in the new century*. (Milton Park: Taylor & Francis). doi:10.4324/9780203003886.

Berry, B. J. L., 1980. Urbanization and Counterurbanization in the United States. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, *Changing Cities: A Challenge to Planning*, 451: 13-20. doi: 10.1177/000271628045100103.

Bootsma, H. G., 1998. *The Myth of Reurbanization: Location Dynamics of Households in the Netherlands*. Thela Thesis, Amsterdam.

Chung, H., Seo, H., Forbes, S., Birkett, H., 2020. Working from home during the COVID-19 lockdown: Changing preferences and the future of work. Canterbury: University of Kent. Kättesaadav: <https://www.birmingham.ac.uk/documents/college-social-sciences/business/research/wirc/epp-working-from-home-covid-19-lockdown.pdf> (viimati vaadatud 10.05.2025).

Clark, W. A. V., Onaka, J. L., 1983. Life Cycle and Housing Adjustment as Explanations of Residential Mobility. *Urban Studies*, 20: 47-57. <https://www.jstor.org/stable/43082573>

Cohen, R., 2020. Take Me Home: The Coronavirus Virus and Panic Mobility. Centre on Migration, Policy and Society (COMPAS), University of Oxford. Kättesaadav: <https://www.compas.ox.ac.uk/article/take-me-home-the-coronavirus-virus-and-panic-mobility> (viimati vaadatud 10.05.2025).

Colomb, C., Gallent, N., 2022. Post-COVID-19 mobilities and the housing crisis in European urban and rural destinations. Policy challenges and research. *Planning Practice and Research*, 37(5): 624–641. <https://doi.org/10.1080/02697459.2022.2119512>

Cockx, K., Canters, F., 2020. Determining heterogeneity of residential location preferences of households in Belgium. *Applied Geography* 124, Brüssel. <https://doi.org/10.1016/j.apgeog.2020.102271>.

Cuerdo-Vilches, T., Navas-Martín, M., Oteiza, I., 2021. Working from Home: Is Our Housing Ready?. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 18(14): 7329. <https://doi.org/10.3390/ijerph18147329>.

Delventhal, M. J., Kwon, E., Parkhomenko, A., 2020. How Do Cities Change When We Work from Home? <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3746549>.

Delventhal, M. J., Kwon, E., Parkhomenko, A., 2023. Work from Home and Urban Structure. *Built Environment*, 49(3): 503-524(22). <https://doi.org/10.2148/benv.49.3.503>.

Denham, T., 2020. A state of cities or a city-state? Metro-bound commuters and the distribution of people and employment in a monocentric city-region. Doctor of Philosophy thesis, RMIT University, Melbourne.

Denham, T., 2021. The limits of telecommuting: Policy challenges of counterurbanisation as a pandemic response. *Geographical Research*, 1–8. doi: 10.1111/1745-5871.12493.

Gallent, N., 2020. COVID-19 and the flight to Second homes. *Town & Country Planning*, 89(4/5): 141–144. Kättesaadav: <https://discovery.ucl.ac.uk/id/eprint/10097441/1/Second%20Homes.pdf> (viimati vaadatud 25.03.2025).

Gallent, N., Madeddu, M., 2021. Covid-19 and London's Decentralising Housing Market – What are the Planning Implications? *Planning Practice & Research*, 36(5): 567-577, doi: 10.1080/02697459.2021.1964782.

Gallent, N., Stirling, P., Hamiduddin, I., 2022. Pandemic mobility, second homes and housing market change in a rural amenity area during COVID-19 – The Brecon Beacons National Park, Wales. *Progress of Planning*, 172. <https://doi.org/10.1016/j.progress.2022.100731>.

Gomaa, M., 2022. Investigating the Socioeconomic Factors Influencing Households' Residential Location Choice Using Multinomial Logit Analysis. *International Journal of Architectural Engineering and Urban Research*, 1: 92-115.

González-Leonardo, M., López-Gay, A., Newsham, N., Recaño, J., Rowe, F., 2022. Understanding patterns of internal migration during the COVID-19 pandemic in Spain. *Population, Space and Place*, 28(6): e2578. doi: 10.1002/psp.2578.

GU, C., 2019. Urbanization: Processes and driving forces. *Science China Earth Sciences*, 62: 1351–1360. <https://doi.org/10.1007/s11430-018-9359-y>.

Hochstenbach, C., Musterd, S., 2018. Gentrification and the suburbanisation of poverty: changing urban geographies through boom and bust periods. *Urban Geography*, 39(1): 26–53. <https://doi.org/10.1080/02723638.2016.1276718>

Jansen, S. (2020). Urban, suburban or rural? Understanding preferences for the residential environment. *Journal of Urbanism*, 13(2): 213-235. doi 10.1080/17549175.2020.1726797.

Jauhiainen, J. S., 2005. Linnageograafia põhimõisted. Teoses: Linnageograafia. Linnad ja linnauurimus modernismist postmodernismini. (toim Lutsepp L.). Tallinn: Eesti Kunstiakadeemia (53-84)

Kabir, K. S., Cohoon, J., Lund, J. R., Chen, J. M., Metz, A., Wiese, J., 2025. Balancing Care Responsibilities with Remote Work. Proc. ACM Hum.-Comput. Interact. 9, 1, Article GROUP3 <https://doi.org/10.1145/3701182>.

Kalmus, V., Masso, A., Linno, M., 2015. Kvalitatiivne sisuanalüüs. Tartu Ülikool. Kättesaadav: <https://samm.ut.ee/kvalitatiivne-sisuanalyys/> (viimati vaadatud 25.03.2025).

Karsten, L., 2020. Counter-urbanisation: why settled families move out of the city again. Journal of Housing and the Built Environment, 35(4): 29–442. doi:10.1007/s10901-020-09739-3.

Kim, T-K., Horner, M., Marans, R., 2005. Life Cycle and Environmental Factors in Selecting Residential and Job Locations. Housing Studies, 20(3): 457-473. doi: 10.1080/02673030500062335.

Kivistik, K., Veliste, M., Toomik, K., Jurkov, K., Khrapunenko, M., 2022. Välisriikide kaugtööpraktika ja selle Eestis rakendamise analüüs. Uuringuaruanne. Kättesaadav: <https://www.sm.ee/sites/default/files/documents/2023-01/V%C3%A4lisriikide%20kaugt%C3%B6%C3%B6praktika%20ja%20selle%20Eestis%20rakendamise%20anal%C3%BC%C3%BCs.pdf> (viimati vaadatud 7.04.2025).

Kruythoff, H. M., 1993. Residential Environments and Households in the Randstad. Delft University Press, Delft.

Kährik, A., Pastak, I., 2023. Access to homeownership in decline—rising housing inequalities for young people in the neoliberal housing market of Tallinn. Frontiers in Sustainable Cities, 5: 1149087. doi: 10.3389/frsc.2023.1149087

Kährik, A., Malk, M., Tammis, T., Ojari, A., Kalm, K., Tammaru, T., Gončarovs, K., Mägi, K., Smirnova, I., Fischer, M. A., Krivý, M., Sutela, E., Ruoppila, S., 2025. Tallinna taskukohase eluasemepoliitika arendamise võimaluste analüüs. Tartu Ülikool, Eesti Kunstiakadeemia.

Lyons, G., 2014. Viewpoint: Transport's digital age transition. *Journal of Transport and Land Use*, 8(2). <https://doi.org/10.5198/jtlu.2014.751>.

Marksoo, A., 2005. Linnastumine ja ränne nõukogude perioodil. Teoses: Asustus ja ränne Eestis. Uurimusi Ann Marksoo 75. sünnipäevaks (toim H. Kulu ja T. Tammaru) Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus (59-81).

Merino, F., Prats, M. A., Prieto-Sanchez, C.-J., 2023. The access to broadband services as a strategy to retain population in the depopulated countryside in Spain. *Cities*, 144: 104647. <https://doi.org/10.1016/j.cities.2023.104647>

Mulder, C. H., 1993. *Migration Dynamics: A Life Course Approach*. Thesis Publishers, Amsterdam.

Mulder, C. H., Hooimeijer, P., 1999. Residential relocations in the life course. In *Population issues*, 159–186. Springer, Dordrecht. DOI:10.1007/978-94-011-4389-9_6.

Mulder, C. H., Wagner, M., 1998. First-time home-ownership in the family life course: a West German-Dutch comparison, *Urban Studies*, 35(4): 687–713. doi 0042-0980/98/040687-27.

Mokhtarian, P. L., 2002. Telecommunications and travel: The case for complementarity. *Journal of Industrial Ecology*, 6(2): 43–57. <https://doi.org/10.1162/108819802763471771>.

OpenAI. (2025). ChatGPT 4o [suur keelemudel]. <https://chatgpt.com/>

Plüschke-Altof, B., Loewen, B., Leetmaa, K., 2020. Keskuse ja ääremaa lõhe Eestis. Eesti elukeskkondade mitmekesisus. Eesti inimarengu aruanne 2019/2020. Kättesaadav: <https://www.2020.inimareng.ee/eess%C3%B5na.html> (viimati vaadatud 10.05.2025).

Rahandusministeerium, 2022. Kaugtöö juhendmaterjal. Kättesaadav: <https://www.fin.ee/riigihaldus-ja-avalik-teenistus-kinnisvara/avalik-teenistus/kaugtoo> (viimati vaadatud 19.05.2025).

Rowe, F., Calafiore, A., Arribas-Bel, D., Samardzhiev, K., Fleischmann, M., 2022. Urban exodus? Understanding human mobility in Britain during the COVID-19 pandemic using Meta-Facebook data. *Population, Space and Place* 29(1): e2637 <https://doi.org/10.1002/psp.2637>.

Statistikaamet, 2020. Kaugtöö võimalused ja arengud Eestis. Kättesaadav: <https://stat.ee/et/uudised/kaugtoo-voimalused-ja-arengud-eestis?> (viimati vaadatud 8.05.2025).

Statistikaamet, 2022. Kuidas on muutunud minu elukoha rahvastik? Analüüs ja kaart rahvastiku sündmustest kahe rahvaloenduse vahel. Kättesaadav: <https://www.stat.ee/et/uudised/kuidas-muutunud-minu-elukoha-rahvastik-analuus-ja-kaart-rahvastiku-sundmustest-kahe-rahvaloenduse-vahel> (viimati vaadatud 25.03.2025).

Stawarz, N., Rosenbaum-Feldbrügge, M., Sander, N., Sulak, H., Knobloch, V., 2022. The Impact of the COVID-19 Pandemic on Internal Migration in Germany: A Descriptive Analysis. *Population, Space and Place*, 28(6): e2566. doi: 10.1002/psp.2566.

Tammaru, T., 2001. Eesti linnade mõjualad ja pendelränne. Lõpparuanne. Tartu: Tartu Ülikool ja Rahvastikuministri büroo

Tammaru, T. (2005). Suburbanisation, employment change, and commuting in the Tallinn metropolitan area. *Environment and Planning A*, 37(9): 1669–1687. DOI:10.1068/a37118.

Tammaru, T., Kliimask, J., Kalm, K., Zalite, J., 2022. Did the pandemic bring new features to counter-urbanisation? Evidence from Estonia. *Journal of Rural Studies*, 97: 345–355. doi: 10.1016/j.jrurstud.2022.12.012.

Tammaru, T., Kährik, A., Sepp, V., Ojari, A., Tammis, T., Ideon, A., Aasa, A., Kalm, K., Padrik, J., Metspalu, P., 2025. Üleriigilise planeeringu asustuse arengustsenaariumite koonduring

Regionaal- ja põllumajandusministeeriumile. Lähtearuanne. Tartu Ülikool, Eesti Kunstiakadeemia, Hendrikson DGE.

Tartu Ülikool, 2024. Teadustöö aluste e-kursus. Uurimisviisi valik. Kättesaadav: https://sisu.ut.ee/teadustoo_alused/uurimisviisi-valik/ (viimati vaadatud 25.03.2024).

Ting, D. S. W., Carin, L., Dzau, V., Wong, T. Y., 2020. Digital technology and COVID-19. *Nature Medicine*, 26(4): 459–461. doi:10.1038/s41591-020-0824-5.

Van den Berg, L., Klaassen, L. H., Vijverberg, C. H. T., Drewett, R., Rossi, A., 1982. A Study of Growth and Decline. Urban Europe. Pergamo Press, Oxford <https://doi.org/10.1016/C2013-0-03056-3>.

Van Nieuwerburgh, S., 2022. The Remote Work Revolution: Impact on Real Estate Values and the Urban Environment. NBER Working Paper, 30662. doi: 10.3386/w30662

Vargo, D., Zhu, L., Benwell, B., Yan, Z., 2021. Digital technology use during COVID-19 pandemic: A rapid review. *Human Behavior and Emerging Technologies*, 3(1): 13–24. <https://doi.org/10.1002/hbe2.242>.

Vītola, A., Baltiņa, I., 2013. An Evaluation of the Demand for Telework and Smart Work Centres in Rural Areas: A Case Study from Latvia. *European Countryside* 5(3): 251–264. doi: 10.2478/euco-2013-0016.

Vogiazides, L., Kawalerowicz, J., 2022. Urban Exodus in Covid Times: Who Moves out of the Inner City of Stockholm and Where Do They Go? Department of Human Geography, Stockholm University, 4. doi: 10.17045/STHLMUNI.19248190.V1.

Woźniak-Jęchorek, B., Kuźmar, S., Bole, D., 2024. Moving to the suburbs? Exploring the potential impact of work-from-home on suburbanization in Poland. arXiv. doi: 10.48550/arXiv.2412.07459.

Õunapuu, L., 2014. Kvalitatiivne ja kvantitatiivne uurimisviis sotsiaalteadustes. Tartu Ülikool, Tartu. <http://hdl.handle.net/10062/36419>.

Lisa 1. Kodeeringute tabeli näide

Intervjuu 02 02 02|

Teema	Koodid	Kategooriad
Kolimise põhjused ja digi roll elukohavalikul	Kodu asukoht polnud kaugtöö võimaluse tõttu nii oluline "Kuna mina töötan eelkõige kaugtöö formaadis, siis minu jaoks nii öelda see elukoha asukoht ei ole nii kriitiline." Kaugtöö võimaldas kaugemale minna "Et ikkagi üsna suur mõju on olnud sellele ee kaugtöötamise võimalusel ja seda enam, et mina ei juhi autot." ja "Jah ma arvan küll, et see kaugtöö on ikkagi väga suur argument miks ma elan siin, kus ma elan /-/" Uue elukoha kriteeriumid "Ja aed kuidagi mõjus väga ee julgustavalt, et kui me hakkasime planeerima uue elamise ostmist, siis me käisime ka vaatamas teisi kortermaju ja suuremate korteritega siis, et kui seal ei olnud seda aeda ümber, et siis nagu väikeste laste vaates et kohe mänguväljak on kohe sõidutee ääres siis see mõjusnatuke niimoodi ehmatavalt. /-/ Ja oleks nagu võib olla hea et siis nagu 4 tuba oli see, mida me nagu arvasime, et on see miinimum."	Kategooriad: - Digi roll elukoha valikukriteeriumitele - Kolimise põhjused Alamkategooriad: - Traditsioonilisemad kriteeriumid - Digiga seotud kriteeriumid - Digi ei mänginud rolli

Lisa 2. Intervjuu kava

PRG1996_15.04.2024

2

Intervjuu kava

I Taust: leibkond ja eluase, eluaseme ümbrus

1.1 Palun rääkige kõigepealt teist ja teie perest... kes te siin elate (kellest teie pere koosneb), ja millega tegelete.

Suunavad küsimused:

- Kes siin elavad? (kirjeldada kõik liikmed ja kuidas suhestub intervjuueeritavasse, töötamine, amet, kodune keel) -> kanda tabelisse

1.2 Millise eluviisi- ja eelistustega on teie pere/ selle liikmed? Millised on teie elu põhiväärtused/ mida teie pere väärtustab (peab oluliseks)?
(mida peab ise oluliseks mainida, nt elukohaeelistused)

1.3 Kirjeldage palun oma pilgu läbi enda eluaset ja selle ümbrust, elukeskkonda.

1.4 Mis teenused teil siin elukohas on? Millised on haridus-, teenuste- ja transpordivõimalused elukohas?

1.5 Kas teil/ teie perel on mõni teine koht veel, mida regulaarselt külastate (nt suvekodu või maakodu)? Kui tihti?

II Elukohavahetus (sh digi- ja rohepöörde roll)

2.1 Kus asus ja milline oli teie eelmine elukoht (asula, asukoht) enne siia kolimist? (asula tüüp, linnaosa, hoone tüüp)

2.2 Rääkige palun lahti oma siia kolimise lugu ... sellest hetkest, kui see mõte tekkis kuni kolimiseni.

Suunavad küsimused:

- Mis asjaoludel tekkis otsus elukohta vahetada?
- Millised muutused toimusid (teie elus) sellel ajal, kui hakkasite mõtlema elukohavahetusest?
(a) peresisesed muutused või muutused isiklikes karjäärides nagu õppimine, töötamine,
b) töökohal, nt töö iseloomu muutus või tööandja võimaldas kaugtöö tegemist;
c) ühiskonnas - COVID, kriisid (hindade tõus, põgenikelaene, keskkonnaküsimused vms)
- Mil määral need asjaolud võisid mõjutada otsust elukohta vahetada?
- Kas väärtustes ja hoiakutes leidsid aset muutused ja kas see mõjutas otsust elukohta vahetada - nt hoiakud keskkonna ja jätkusuutliku arengu suhtes
- Mis veel mõjutas elukoha vahetuse soovi? (nt üürilepingu lõppemine, eluasemehinna taskukohasus)

2.3 Kas digivõimalustel oli mingi mõju elukohavahetuse soovile? Nt kuivõrd mõjutas otsuse tegemist kaugtöö võimalus jm digivõimalused? Kas tööandja soodustas seda (lõi kaugtöö võimaluse), tuli vastu?

2.4 Kelle poolt peres tuli initsiatiiv elukohta vahetada? Kas kõik pereliikmed olid üksmeelel ning kuidas jõuti otsusele?

2.5 Kuidas toimus uue elukoha valik?

Suunavad küsimused:

- Milliseks kujunes elukoha leidmise protsess – nt enne koht ja siis otsus, või vastupidi?

- Kuhu/ kui kaugele Tallinnast vaatasite pakkumisi?
- Milliste kanalite kaudu otsisite infot?
- Milliseid elukoha variante te veel kaalusite?
- Millised asjaolud mõjutasid just siia kohta elama asumist: mis teid siia elama tõmbas, mis pani kõhkleva?
(nt kohaga seotud tegurid; isiklikud varasemad sidemed; elamistingimused, teenuste kättesaadavus, looduskeskond, kogukond, sõbrad-tuttavad või sugulased)
- Kas mõni varasem elukoha kogemus mõjutas otsust siia kolida (nt lapsepõlvkodu vms)? Millised on olnud sinu/ olid teie jaoks olulised kohad, mis mõjutasid siia kolimist (nt lapsepõlve koht, maakoht)?
- Milline elukoha kuvand mõjutas? Milline koht „kutsus“ elama ja miks? Milline tõukab eemale?
- Mis mõjutas selle koha kuvandi kujunemist teie jaoks? Kas digi mõjutas koha kuvandit...? (kus nägite pilte, käisite ise kohal ja meeldis, keegi rääkis vms)

2.6 Kuidas toimus koostöö pereliikmete vahel uue elukoha leidmisel?

Suunavad küsimused:

- Kas pereliikmed olid kõik üksmeelel, et siia kolida? Kui esines erimeelsusi, siis milliseid? Kuidas arutati läbi huvi ja vajadusi elukoha otsuste tegemisel?
- Millised tegurid said määravaks? Nt teatud elamispinna vajadus ja eelistamine, looduse lähedus, vajadus tasakaalustada eluaseme ja pendelrände taskukohasust, vajadus töövõimaluste järele, vajadused ja huvi teatud teenuste kasutamise osas jne.

III Elukohavahetusega kaasnevad muutused

3.1 Suhtlemine (enne ja pärast)

3.1.1 Kuidas on siia kolimine mõjutanud teie pere omavahelist suhtlemist kodus ja väljaspool kodu?

- Suunav küsimus: Kas pere suhtles omavahel/ oli enne rohkem koos enne või pärast elukohavahetust?

3.1.2 Kuidas on siia elama asumine mõjutanud suhtlemist väljaspool kodu (varasemad tuttavad, sugulased)?

3.1.3 Kuidas on siia elama asumine mõjutanud töökaaslastega suhtlemist? (nt kaugtööga seoses)

3.1.4 Millised on teie kokkupuuted naabrite/ kogukondadega siin kohas?

Suunavad küsimused:

- Kui tulite siia, kas oli kerge suhestuda/ suhelda?
- Kui sageli ütlete „tere“ oma naabruskonnas?
- Millistel puhkudel suhtlete kohalike elanikega?
- Milline on teie tunnetus siinsetest inimestest? (kuidas kirjeldaksite neid – millise sots-dem profiiliga, hoiakutega, uued või pikaajalised elanikud, kas tugevad kogukondlikud sidemed, jne)?
- Kuidas sa ennast tunnend siin selles keskkonnas?
- Mismoodi teid võetakse siin omaks ja kuidas see on ajaga muutunud?
- Kas tunnend end kogukonna liikmena?
- Kas lapsed tunnevad kuuluvustunnet kohalikkude kogukonda?
- Kas naabruskonna inimestega suhtlete näost näkku, virtuaalselt?
- Kas on kogukonna fb vm virtuaalsed grupid? Mis teemasid gruppides arutatakse (too mõned näited)?

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Epp Vallikivi,

1. Annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose „Digivõimaluste mõju elukohavalikule ja igapäevasele mobiilsusele Tallinna ümbruse näitel”, mille juhendajad on PhD Anneli Kährik ja PhD Bianca Plüschke-Alt of reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi Dspace kuni autoriõiguste kehtivuse lõpuni.
2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 4.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Epp Vallikivi

22.05.2025